

ROZSUDEK SOUDU (druhého senátu)

27. července 2005 *

Ve spojených věcech T-49/02 až T-51/02,

Brasserie nationale SA (dříve Brasseries Funck-Bricher a Bofferding), se sídlem v Bascharage (Lucembursko), zastoupený A. Carneluttim a L. Schiltzem, advokáty, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

Brasserie Jules Simon a Cie SCS, se sídlem ve Wiltz (Lucembursko), zastoupený A. Carneluttim a J. Mosarem, advokáty,

Brasserie Battin SNC, se sídlem v Esch-sur-Alzette (Lucembursko), zastoupený A. Carneluttim a M. Santinim, advokáty,

žalobci,

* Jednač jazyk: francouzština.

proti

Komisi Evropských společenství, zastoupené W. Wilsem a A. Bouquetem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalované,

jejímž předmětem je jednak návrh na zrušení článku 1 rozhodnutí Komise 2002/759/ES ze dne 5. prosince 2001 o řízení k uplatnění článku 81 Smlouvy o ES (věc COMP/37.800/F3 – Brasseries luxembourgeoises) (Úř. věst. 2002, L 253, s. 21) (*neoficiální překlad*) v rozsahu, v němž se týká žalobců, a jednak návrh směřující ke zrušení článku 2 tohoto rozhodnutí v rozsahu, v němž ukládá žalobcům pokuty, a podpůrně k podstatnému snížení částky těchto pokut,

SOUĐ PRVNÍHO STUPNĚ
EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ (druhý senát),

ve složení A. W. H. Meij, předseda, N. J. Forwood a I. Pelikánová, soudci,

vedoucí soudní kanceláře: I. Natsinas, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 16. března 2005,

vydává tento

Rozsudek

Skutkový stav

- 1 Projednávané věci se týkají rozhodnutí Komise 2002/759/ES ze dne 5. prosince 2001 o řízení k uplatnění článku 81 Smlouvy o ES (věc COMP/37.800/F3 – Brasseries luxembourgeoises) (Úř. věst. 2002, L 253, s. 21) (*neoficiální překlad*), (dále jen „Rozhodnutí“).

- 2 Rozhodnutí se vztahuje na dohodu podepsanou dne 8. října 1985 (dále jen „Dohoda“) pěti lucemburskými pivovary (dále jen „strany“), a sice Brasserie nationale (dále jen „Brasserie nationale“), Brasserie Jules Simon a Cie, dříve nazvanou Brasserie de Wiltz (dále jen „Wiltz“), Brasserie Battin (dále jen „Battin“) (dále společně jen „žalobci“), Brasserie de Diekirch (dále jen „Diekirch“) a konečně Brasseries Réunies de Luxembourg Mousel et Clausen (dále jen „Mousel“).

- 3 V roce 1999 byly pivovary Mousel a Diekirch získány Interbrew SA (dále jen „Interbrew“). V červenci 2000 se Diekirch stal dceřinou společností Mousel. Při této příležitosti byla Mousel přejmenována na Brasserie de Luxembourg Mousel-Diekirch (dále jen „Brasserie de Luxembourg“).

- 4 V Rozhodnutí je Brasserie nationale nazývána jako „Brasserie nationale-Bofferding“, zkráceně „Bofferding“. Na jednání její advokát nicméně potvrdil, že se tyto názvy vztahují na stejný právní útvar. Níže bude nazýván jen „Brasserie nationale“.

- 5 Článek 1 Dohody uvádí:

„Cílem této dohody je předcházení a řešení sporů, které mohou vzniknout ve Velkovévodství v souvislosti s dodržováním a vzájemnou ochranou pivovarnických doložek zvaných ‚pivní doložky‘ [ať už je taková doložka] upravena zvlášť, nebo je obsažena v jakékoliv jiné dohodě nebo závazku [...].“

- 6 Článek 2 Dohody uvádí:

„Pivní doložkou‘ se rozumí každá písemná dohoda nezávisle na její právní platnosti, jejím trvání nebo na její vymahatelnosti, kterou jeden z pivovarů, který je smluvní stranou Dohody, uzavřel s odběratelem provozujícím výčep piva s tím, že tento odběratel se bude zásobovat po určitou dobu nebo v určitém množství výlučně lucemburským pivem [jeho] vlastní výroby nebo vyráběným v licenci lucemburským pivovarem a nebo prodáváním lucemburským pivovarem [...].“

7 Článek 4 Dohody stanoví:

„Podepsané pivovary se samy zdrží a zavazují se přísně zakázat svým distributorům veškerý prodej piva ve výčepu, který je podle této smlouvy zaručen jednomu z ostatních podepsaných pivovarů.

V případě opakovaného porušení ze strany distributora se postupuje následně:

Pivovar, který je smluvní stranou Dohody, nechá konstatovat, že jeho zákazník čepuje pivo konkurenčního pivovaru a pro každý případ jej upozorní na dodavatelskou smlouvu. Rovněž upozorní na tuto smlouvu distributora a vyzve ho, aby se zdržel veškerých dodávek piva. Současně požádá konkurenční pivovar, aby si předvolal svého distributora a vyzval ho v odpovídající formě, aby ukončil veškeré dodávky zákazníkovi vázaného smluvně k jeho kolegovi, aby se tak konkurenční pivovar vyhnul veškeré spolupráci na zakázaném jednání svého distributora [...].“

8 Článek 5 Dohody stanoví:

„Každý z pivovarů, který je smluvní stranou dohody, se před uzavřením smlouvy nebo provedením dodávky piva odběrateli provozujícímu výčep zásobovanému dříve jiným pivovarem zaváže informovat se předběžně u tohoto pivovaru o existenci ‚pivní doložky‘ ve svůj prospěch.

Tato žádost o informaci se zasílá písemně druhému pivovaru, který je povinen poskytnout informace, které jsou, je-li to nezbytné, doprovázeny písemnostmi na jejich podporu a které umožňují určit, zda se jedná, nebo nejedná o ‚pivní doložku‘, [...] Kopie této žádosti o informace může být zaslána řediteli Fédération des Brasseurs luxembourgeois (Svaz lucemburských pivovarníků).“

- 9 Články 6 a 7 Dohody stanoví pokuty v případě porušení článku 4 nebo 5. Články 8, 9 a 10 stanoví smírčí, rozhodčí a konzultační řízení. Článek 11 stanoví možnost vypovědět Dohodu v případě, že ovládající osobou se stane zahraniční společnost nebo v případě spolupráce se zahraničním pivovarem. Konečně článek 12 stanoví, že Dohoda se uzavírá na dobu neurčitou s výpovědní lhůtou dvanácti měsíců.
- 10 Dohoda je doplněna prohlášením o úmyslu, podepsaným rovněž dne 8. října 1985 (dále jen „Prohlášení o úmyslu ohledně Battin“), které zní takto:

„[Battin] neporušuje článek 2 [Dohody] tím, že distribuuje piva svého poskytovatele licence ‚Bitburger Brauerei Th. Simon‘, SRN, podle současných forem a způsobů distribuce.

Pokud se v budoucnu změní formy nebo způsoby této distribuce nebo pokud by měl citelný nárůst objemu vést k narušení současné rovnováhy distribuce [...], může být [Dohoda] ve vztahu k [Battin] kdykoli vypovězena.“

- 11 Dohoda byla rovněž doplněna prohlášením o úmyslu, které bylo podepsáno na schůzi Fédération des brasseurs luxembourgeois (dále jen „FBL“) dne 2. prosince 1986 (dále jen „Prohlášení o úmyslu ohledně zahraničních pivovarů“) a které stanoví:

„Pivovary, které podepsaly předmětnou dohodu prohlašují, že si přejí vyhradit přednostní právo pro získávání zakázek a uzavření doložky o zásobování jednomu ze svých sesterských lucemburských pivovarů v případě, kdy písemné údaje pivovaru, který má uzavřenou smlouvu, vedou k předpokladu, že jeden z jeho zákazníků, bez ohledu na [skutečnost], že je vázaný vůči jednomu z nich doložkou o zásobování, která by spadala do rámce [Dohody], byl získán konkurencí a chystá se uzavřít dohodu o zásobování se zahraničním pivovarem.

Pro případ, že jeden ze sesterských pivovarů mohl uzavřít doložku o zásobování s dřívějším zákazníkem pivovaru, který mu písemně vyhradil přednostní právo pro získávání zakázek, se tento sesterský pivovar zavazuje při první příležitosti, která se nabídně k takové výměně, poskytnout tomuto druhému pivovaru jednoho ze svých zákazníků, který se nachází v podobném postavení, aby s ním uzavřel zakázku.“

Napadené rozhodnutí

- 12 V Rozhodnutí se má za to, že Dohoda měla za cíl zaprvé to, aby si její strany udržely své příslušné klientely v lucemburském odvětví řečeném „Horeca“ (hotely, restaurace, kavárny), a zadruhé to, aby bylo narušeno pronikání zahraničních pivovarů do tohoto odvětví (body 47 až 73 odůvodnění).

- 13 Následně se má za to, že Dohoda mohla citelně omezit hospodářskou soutěž v tomto odvětví a mohla citelně ovlivnit obchod mezi členskými státy. Je tedy učiněn závěr, že strany tím, že přijaly Dohodu, porušily čl. 81 odst. 1 ES (body 74 až 85 odůvodnění).
- 14 Podle Rozhodnutí bylo protiprávní jednání spácháno úmyslně ve smyslu čl. 15 odst. 2 nařízení Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, první nařízení, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204), jež bylo tehdy použitelné (body 89 až 90 odůvodnění).
- 15 Článek 1 Rozhodnutí uvádí:

„[Strany] porušily čl. 81 odst. 1 [ES] tím, že uzavřely dohodu, jejímž cílem bylo, aby si udržely své příslušné klientely v lucemburském odvětví Horeca a narušily pronikání zahraničních pivovarů do tohoto odvětví.

Protiprávní jednání trvalo od října roku 1985 do února roku 2000.“ *(neoficiální překlad)*

- 16 Článek 2 Rozhodnutí ukládá pokutu ve výši 400 000 eur Brasserie nationale a pokuty pivovarům Wiltz a Battin, každému z nich ve výši 24 000 euro.

Řízení

- 17 Třemi návrhy došlými kanceláři Soudu dne 26. února 2002 podali žalobci tyto žaloby.
- 18 Písemné části řízení byly ukončeny dne 25. listopadu 2002.
- 19 Po vyslechnutí účastníků řízení k tomuto bodu předseda druhého senátu spojil usnesením ze dne 15. února 2005 projednávané věci pro účely ústní části řízení a rozsudku v souladu s článkem 50 jednacího řádu Soudu.
- 20 Vzhledem k překážce na straně předsedy druhého senátu v projednávaných věcech předseda Soudu určil dne 22. února 2005 soudce N. J. Forwooda pro doplnění senátu na základě čl. 32 odst. 3 jednacího řádu.

Návrhy účastníků řízení

- 21 V každé z věcí dotýčný žalobce navrhuje, aby Soud:

— zrušil článek 1 Rozhodnutí v rozsahu, v němž určuje porušení čl. 81 odst. 1 ES žalobkyní;

- v každém případě zrušil článek 2 Rozhodnutí v rozsahu, v němž ukládá žalobci pokutu a podpůrně, aby podstatně snížil částku této pokuty;

- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

22 V každé z věcí Komise navrhuje, aby Soud:

- zamítl žalobu;

- uložil žalobcům náhradu nákladů řízení.

Právní otázky

23 V každé z věcí se dotyčný žalobce dovolává dvou žalobních důvodů vycházejících zaprvé z porušení čl. 81 odst. 1 ES a zadruhé z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a povinnosti uvést odůvodnění zakotvené v článku 253 ES.

1. K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 81 odst. 1 ES

24 První žalobní důvod se dělí na pět částí, kterými žalobci vytýkají Komisi zaprvé, že při posouzení předmětu Dohody nepřihlédla dostatečně ke kontextu, ve kterém byla

sepsána, zadruhé, že uvedla, že se Dohoda používala za neexistence „pivní doložky“, zatřetí, že ji kvalifikovala jako dohodu k udržení si klientel, a tedy svým cílem za protisoutěžní, začtvrté, že dospěla k závěru, že cílem Dohody bylo narušení pronikání zahraničních pivovarů do lucemburského odvětví Horeca, a zapáté, že usoudila, že Dohoda měla citelný vliv na hospodářskou soutěž.

- 25 V tomto ohledu je namístě uvést, že třetí část prvního žalobního důvodu se vztahuje k prvnímu omezujícímu cíli, který Komise uvedla, a sice snaze stran udržet si příslušné klientely v odvětví Horeca v Lucembursku, přičemž čtvrtá část tohoto žalobního důvodu se týká druhého omezujícího cíle uvedeného Komisí, a sice narušení pronikání zahraničních pivovarů do lucemburského odvětví Horeca. První část prvního žalobního důvodu poukazuje na neuvedení odůvodnění stran posouzení cíle Dohody.
- 26 Z toho vyplývá, že třetí, čtvrtá a první část prvního žalobního důvodu se všechny vztahují k posouzení cíle Dohody. V tomto rozsahu je třeba je zkoumat společně.

K posouzení cíle Dohody (třetí, čtvrtá a první část prvního žalobního důvodu)

Napadené rozhodnutí

- 27 V Rozhodnutí je nejdříve připomenuto, že podle zápisu ze schůze FBL ze dne 7. října 1986, ve znění zápisu ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986, se strany dohodly na

širším výkladu pojmu „pivní doložka“, než je výklad stanovený v článku 2 Dohody. Zápis ze dne 7. října 1986 uvádí (bod 9 odůvodnění):

„[J]e dohodnuto připustit a pokládat za ‚pivní doložku‘:

- operaci spočívající v nájmu a finanční účasti na vybavení kavárny – aniž by byla ‚pivní doložka‘ výslovně uvedena, například pivovar X si pronajme budovu a finančně se podílí na jejím zhodnocení přiměřeně k jejímu účelu, ale neuzavře nebo nedosáhl uzavření smlouvy s vlastníkem,

- získání výčepního práva [licence na čepování nápojů] pivovarem, aniž by byla ‚pivní doložka‘ výslovně uvedena.

Tyto dva výklady jsou nedílnou součástí ustanovení existujících v této oblasti.“

- 28 Podle Rozhodnutí je tento výklad potvrzen dopisem zasláným dne 23. října 1991 pivovarem Wiltz na FBL, podle kterého (bod 9 odůvodnění):

„[P]ivovarníci se dohodli, že připustí a budou pokládat za ‚pivní doložku‘

- operaci spočívající v nájmu;

— poskytnutí, z jakéhokoliv titulu, výčepního práva pivovarem.“

29 Co se týče právního posouzení cíle Dohody, Rozhodnutí uvádí (bod 47 odůvodnění):

„Cílem Dohody je zaprvé omezit hospodářskou soutěž mezi podepsanými pivovary udržením si jejich příslušných klientel v odvětví Horeca v Lucembursku. To vyplývá z článků 4 a 5 Dohody, jakož i z článků 6 a 7, které stanoví sankce v případě porušení těchto ustanovení (body 48 až 66 odůvodnění). Kromě toho je cílem Dohody narušení pronikání zahraničních pivovarů do lucemburského odvětví Horeca. Tento druhý cíl omezující hospodářskou soutěž vyplývá zejména z druhého prohlášení připojeného k Dohodě (body 67 až 73 odůvodnění).“

30 Co se týče prvního omezujícího cíle, v Rozhodnutí se má za to, že článek 4 Dohody zakazuje všem podepsaným pivovarům a jejich distributorům dodávat pivo výčepům, které jsou zaručeny jiným lucemburským pivovarům. Podle Rozhodnutí se tento zákaz používal ve třech možných případech, a sice v případě neexistence dodavatelské smlouvy nebo „pivní doložky“, v případě neplatné nebo nevymahatelné „pivní doložky“ a v případě platné „pivní doložky“, a v každém z těchto případů obsahoval omezení hospodářské soutěže. Podle Rozhodnutí bylo v každém z těchto případů samotným cílem Dohody omezení hospodářské soutěže (bod 48 odůvodnění).

31 Co se týče prvního případu, uvádí se, že když pivovar financoval vybavení budovy nebo získal výčepní právo, ale neuzavřel smlouvu s odběratelem provozujícím výčep nebo mu neuložil doložku výhradní koupě, bránil článek 4 Dohody tomuto

odběrateli zásobovat se u jiných lucemburských pivovarů, takže si jednak první pivovar udržel svoji klientelu, a jednak byla omezena svoboda odběratele a třetích pivovarů jednat (bod 50 odůvodnění).

32 Co se týče druhého případu, uvádí se, že Dohoda šla nad omezení uložená zákonem, jelikož zavazovala strany k dodržování „pivních doložek“, které nebyly platné nebo které byly nevymahatelné, například z důvodu porušení smluvních povinností pivovaru vůči odběrateli. Strany tak omezily svou svobodu jednat a přiznaly si výhody ve formě udržení si své klientely a právní jistoty, kterou by nezískaly za běžných podmínek hospodářské soutěže. Doplňuje se, že lucemburská judikatura ohledně neplatnosti smluv z důvodů neurčení ceny nebo množství se již od měsíce března 1996 neuplatňuje, ale strany přesto neukončily Dohodu k tomuto datu. Kromě toho výraz „nezávisle na její právní platnosti, jejím trvání nebo na její vymahatelnosti“ rozšiřuje podle Rozhodnutí záruku článku 4 na smlouvy neplatné nebo nevymahatelné rovněž z jiných důvodů, než je neurčení ceny nebo množství (body 52 až 55 odůvodnění).

33 Co se týče třetího případu, Rozhodnutí zmiňuje zaprvé to, že článek 4 Dohody zakazoval „veškerý prodej piva ve výčepu, zaručeném [...] jednomu z ostatních podepsaných pivovarů“, zatímco povinnost stanovená čl. 7 odst. 1 nařízení Komise (EHS) č. 1984/83 ze dne 22. června 1983 o použití čl. [81] odst. 3 ES na kategorie dohod o výhradním odběru (Úř. věst. L 173, s. 5), naposledy ve znění nařízení Komise (ES) č. 1582/97 ze dne 30. července 1997 (Úř. věst. L 214, s. 27) se omezuje na piva stejného druhu, jako jsou piva dodávaná pivovarem, který je smluvní stranou Dohody. Zadruhé Dohoda zakazovala všechny dodávky výčepu zaručenému jiné straně, zatímco sankce za takové dodávky stanovená občanským právem se podle stran samotných omezuje na zaplacení náhrady škody. Přitom je z různých důvodů možné, že si odběratel provozující výčep nepřeje dodržet svou smlouvu a přijmout za to finanční důsledky. Dohoda činila tuto možnost rozhodování odběratele neúčinnou, a sloužila tedy k ochraně neúčinných vztahů (body 56 až 58 odůvodnění).

- 34 Následně Rozhodnutí uvádí, že omezení hospodářské soutěže, jež je cílem Dohody, vyplývá zaprvé ze skutečnosti, která nebyla stranami zpochybněna, že Dohoda se používala i za neexistence dodavatelské smlouvy nebo „pivní doložky“, a že tedy nemohla být předmětem jakéhokoliv právního sporu (bod 59 odůvodnění).
- 35 Zadruhé se připomíná, že Dohodě předcházelo několik jiných dohod mezi lucemburskými pivovary, například dohoda ze dne 1. září 1966, která zahrnovala všechny pivovary, jež jsou smluvními stranami Dohody, jakož i dohody ze dne 13. června 1975 a ze dne 28. dubna 1983, které zahrnovaly pivovary Brasserie nationale a Mousel. Tyto předchozí dohody již zavazovaly podepsané pivovary k naprostému respektování jejich příslušných klientel, aniž by se odvolávaly na doložku výhradní koupě a aniž by kromě toho zmiňovaly sebemenší problém týkající se právní jistoty. Podle Rozhodnutí nemůže být výklad Dohody zcela oddělen od tohoto historického kontextu, který může zpochybnit důvod právní nejistoty uplatňovaný stranami pro odůvodnění Dohody (bod 60 odůvodnění).
- 36 Zatřetí se uvádí, že posouzení cíle Dohody nezávisí na subjektivních úmyslech stran v rozsahu, v němž zjevně vede k omezení nebo narušení hospodářské soutěže (bod 61 odůvodnění).
- 37 Začtvrté Komise zdůraznila ohledně problému právní nejistoty uvedeného stranami, že se podle pravidel použitelného vnitrostátního občanského práva tento druh problémů týká různých druhů smluv v různých průmyslových odvětvích a v různých členských státech a je součástí souhrnu obchodních rizik, kterému musí každý podnik čelit samostatně. Podle Rozhodnutí, tento problém „neodůvodňuje kartelovou dohodu, ze které mají prospěch výhradně tuzemské podniky“ a „nezaslужuje si odchylku“ od čl. 81 odst. 1 ES (bod 62 odůvodnění).

- 38 Kromě toho Rozhodnutí uvádí, že ředitel FBL výslovně uznal právní neplatnost Dohody, když prohlásil na schůzi k uzavření smíru mezi pivovary Brasserie nationale a Diekirch dne 19. března 1996, že „i když [ujednání] mezi pivovary nejsou právně závazné, je zde duch, který jim byl propůjčen a který převažuje“ (bod 63 odůvodnění).
- 39 Následně Rozhodnutí uvádí, že článek 5 Dohody posiluje omezení hospodářské soutěže vyplývající z článku 4, když zajišťuje jeho účinné použití a že články 6 a 7 mají za cíl posílení povinností uložených články 4 et 5 a stanoví sankce, které jdou nad rámec sankcí stanovených občanským právem (body 64 až 66 odůvodnění).
- 40 Co se týče druhého omezujícího cíle, a sice narušení pronikání zahraničních pivovarů do lucemburského odvětví Horeca, Rozhodnutí uvádí, že Prohlášení o úmyslu ohledně zahraničních pivovarů stanoví konzultaci mezi stranami za účelem vyhrazení přednostního práva pro vyhledávání zakázek jednomu ze „sesterských lucemburských pivovarů“ a poté, v případě, že toto vyhledání zakázky bylo úspěšné, kompenzační mechanismus výměny výčepů mezi dvěma dotyčnými stranami. Tento cíl je potvrzen skutečností, že během výše uvedené schůze za účelem uzavření smíru mezi pivovary Brasserie nationale a Diekirch dne 19. března 1996 ředitel FBL prohlásil, že „[s]e jednalo o zabránění [...] hromadnému přílivu zahraničních pivovarů na [jejich] trh“. I když tato poznámka strany nezavazuje, je nicméně namístě k ní přihlídnout za účelem výkladu Dohody, protože byla prohlášena na schůzi ohledně použití uvedené Dohody. Podle Rozhodnutí nemůže být druhý omezující cíl oddělen od prvního, jelikož omezení pronikání zahraničních pivovarů na lucemburský trh přispělo k udržení stability vztahů mezi stranami. Prohlášení o úmyslu ohledně Battin mělo za cíl udržet „současnou rovnováhu distribuce“, což nasvědčuje tomu, že se strany domnívaly, že existuje určitá rovnováha, která si zasluhuje ochranu. Konečně Rozhodnutí uvádí, že článek 11 Dohody stanoví možnost vypovědět ji ve vztahu k pivovaru, smluvní straně Dohody, který spolupracuje se zahraničním pivovarem (body 67 až 73 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody jako dohody, jejímž cílem je udržení si klientel (třetí část prvního žalobního důvodu)

- 41 Žalobci vytýkají Komisi, že kvalifikovala Dohodu jako dohodu k udržení si klientel, a tedy svým cílem za protisoutěžní.
- 42 Podle žalobců bylo totiž jediným cílem Dohody zajištění dodržování výhradních distribucí smluvně schválených mezi odběratelem a pivovarem, ohledně kterých Soudní dvůr připustil, že nemají protisoutěžní cíl (rozsudek ze dne 28. února 1991, *Delimitis*, C-234/89, Recueil, s. I-935). Brasserie nationale doplňuje, že tento cíl Dohody se dá vyvodit z každého z případů, kdy se odvolávalo na Dohodu, které jsou uvedeny v Rozhodnutí.
- 43 Co se týče úvahy, podle které byl prospěch z Dohody vyhrazen pro tuzemské pivovary (bod 62 odůvodnění Rozhodnutí), žalobci uplatňují, že Dohoda byla otevřena pro všechny pivovary přítomné v Lucemburku. Doplnují, že pivovary Mousel a Diekirch nebyly z Dohody vyloučeny v důsledku svého převzetí ze strany Interbrew.
- 44 Podle žalobců mechanismus výměny informací stanovený v článku 5 Dohody umožňoval omezit působnost Dohody na písemné „pivní doložky“. V kopii předkládané dohody byly obchodně citlivé informace zakryty. Brasserie nationale doplňuje, že článek 4 Dohody pouze vyjadřoval závazek stran dodržovat výhradní

distribuce. Pojem „zaručený výčep“, který je v něm použit, znamená jednoduše „vázanost“ na pivovar z důvodu „pivní doložky“, což potvrzuje třetí pododstavec tohoto článku.

45 Co se týče dohod, které Dohodě předcházely, připomínaných v bodě 60 odůvodnění Rozhodnutí, žalobci uplatňují, že jejich posouzení v Rozhodnutí je nesprávné. Upřesňují, že dohody z roku 1980 a 1981, jakož i Dohoda měly za cíl zajištění smluvně dohodnutých výlučných distribucí, na rozdíl od dohod z roku 1975 a 1983. Brasserie nationale ještě upřesňuje, že většina těchto dohod předcházela Smlouvě o EHS, že pozdější dohody, než je tato Smlouva, zavazovaly pouze dvě ze stran, že mezi těmito posledně jmenovanými dohodami se Komise nezabývala dohodou z roku 1980 a že jediná mnohostranná dohoda je z roku 1966, tedy z doby před uplynutím přechodného období, a byla ukončena dávno před uzavřením Dohody.

46 Co se týče poznámky ředitele FBL uvedené v bodě 63 odůvodnění Rozhodnutí (viz výše bod 38), Brasserie nationale zpochybňuje samotnou autoritu ředitele, jelikož FBL plní omezené poslání a profil jejího ředitele mu sotva umožňuje znát trh. Navíc je jeho názor na platnost Dohody chybný. Podle Brasserie nationale, jelikož měla Dohoda za cíl pouze zajistit dodržování dohod o výhradní distribuci, které nepřekračovaly hranice, netýkala se dovozů nebo vývozů (rozsudek Soudního dvora ze dne 18. března 1970, Bilger, 43/69, Recueil, s. 127). V důsledku toho podle Brasserie nationale Dohoda nepodléhala oznámení na základě čl. 4 odst. 2 nařízení č. 17, takže zůstává platnou až do případného konstatování protiprávního jednání. Pivovary Wiltz a Battin rovněž zpochybňují autoritu uvedeného prohlášení ředitele FBL a také uvádí, že se Dohoda netýkala dovozů nebo vývozů.

47 Žalobci dále tvrdí, že Dohoda byla přijata ze tří důvodů. Brasserie nationale se dovolává těchto důvodů, pouze co se týče druhého a třetího možného případu uvedeného v Rozhodnutí, a sice případu „pivní doložky“ neplatné nebo nevy-

mahatelné, respektive případu platné „pivní doložky“, přičemž opakuje, že první případ, a sice neexistence „pivní doložky“, nespadá do působnosti Dohody.

48 Co se týče prvního důvodu, žalobci uplatňují, že smlouvy obsahující „pivní doložku“ byly systematicky zrušovány lucemburskými soudy pro neurčení ceny nebo množství, na základě francouzské judikatury vydané v souvislosti s obdobnými ustanoveními občanského zákoníku. Brasserie nationale doplňuje, že Dohoda představovala alternativní způsob řešení sporů, který se s ohledem na tuto judikaturu vyhnul otázce platnosti „pivních doložek“ a že za tímto účelem byla slova „nezávisle na její právní platnosti, [...] nebo její vymahatelnosti“ zahrnuta do článku 2 Dohody.

49 Žalobci upřesňují, že riziko dovolání se neplatnosti smlouvy obsahující „pivní doložku“ před lucemburskými soudy existovalo bez ohledu na počátek sporu, neboť každé podání žaloby, včetně případů, kdy k tomu došlo na základě výpovědi nebo neplnění této smlouvy, vystavovalo dotýčný pivovar tomuto riziku. I když bylo v roce 1995 upuštěno od výše zmíněné francouzské judikatury, přičemž tento vývoj byl následován v Lucemburku v jediném rozsudku soudu prvního stupně z měsíce března 1996, tento jediný rozsudek podle žalobců nepostačuje k odstranění tohoto rizika. Nezáleží na tom, zda tato francouzská judikatura byla jednomyslná nebo většinová. V odpovědi na argumentaci Komise Brasserie nationale doplňuje, že skutečnost, že obrat ve francouzské judikatuře nastal ve dvou etapách, nemá dopad na skutečné datum změny lucemburské judikatury, že bylo třeba čekat tři až čtyři roky až lucemburský rozsudek v odvolacím řízení ve věci týkající se piva převezmé tento obrat ve francouzské judikatuře a že řešení, jimiž měl být dosažen soulad s dotčenou judikaturou, byla rovněž neurčitá a v každém případě nevhodná pro distribuci piva. Co se týče dodatku požadovaného za účelem vyjádření skutečnosti, že Dohoda se vztahovala na jiné případy neplatnosti než případy neurčení ceny a množství, Brasserie nationale tvrdí, že formální nezačlenění tohoto dodatku právě znamená, že tento dodatek nebyl stranami přijat.

- 50 Co se týče druhého důvodu, žalobci tvrdí, že pivovar, který uzavřel s odběratelem provozujícím výčep novou smlouvu obsahující „pivní doložku“ byl vystaven riziku žaloby ze strany jiného pivovaru pro spoluúčast jako třetí osoba na porušení povinností, které přísluší tomuto odběrateli. Podle žalobců, ať už je toto riziko jakkoliv okrajové v rámci výše uvedené judikatury o neplatnosti, mohlo vést k dlouhému a nákladnému řízení. Naopak podle žalobců, pokud spoluúčast třetí osoby mohla být, za okrajových předpokladů, opravným prostředkem pro pivovar poškozený nedostatkem loajality odběratele, účinnost tohoto opravného prostředku vyžadovala podobné řízení.
- 51 Co se týče třetího důvodu žalobci tvrdí, že pivovary nedisponovaly účinným soudním procesním prostředkem pro zajištění dodržování dohodnutých výlučných distribucí. Překonávání nedostatků vnitrostátního práva představuje klasický důvod pro přistoupení k soukromým pravidlům. Otázka, zda Dohoda byla v rozporu s veřejným pořádkem spadá pouze do pravomoci lucemburských soudů, takže je třeba vycházet z domněnky, že byla dovolená.
- 52 Následně žalobci uplatňují, že aniž by chtěli omezit svou svobodu jednat, tuto svobodu naopak využili za účelem zabezpečení dodržování podepsaných smluv. Za předpokladu, že Dohoda měla omezující účinek na hospodářskou soutěž, který je možno oddělit od omezujícího účinku „pivních doložek“, byla by odůvodněna nezbytností zachovat loajalitu v obchodních vztazích. Brasserie nationale se v tomto ohledu odvolává na rozsudky Soudního dvora ze dne 20. února 1979, Rewe-Zentral, zvaný „Cassis de Dijon“ (120/78, Recueil, s. 649), a ze dne 19. února 2002, Wouters a další (C-309/99, Recueil, s. I-1577). Podle žalobců nemůže být stav lucemburského práva „hranicí“ určující úroveň záruk, na kterých se mohou dohodnout za účelem zajištění této loajality v obchodních vztazích. Kromě toho se žalobci snaží provést analogii s čl. 5 písm. c) kodexu profesního chování Institutu patentových zástupců při Evropském patentovém úřadu (dále jen „IPZ“), což je článek, u kterého Komise ve svém Rozhodnutí, jež je předmětem rozsudku Soudu ze dne 28. března 2001, Institut des mandataires agréés v. Komise (T-144/99, Recueil, s. II-1087, body 89 a 90) připustila, že nevyvolává námitky. Podle žalobců totiž Dohoda zakazovala pouze uzavřít smlouvu s odběratelem již vázaným vůči konkurentovi smlouvou obsahující „pivní doložku“ a neobsahovala žádný zákaz, když byl obchodní vztah ukončen.

- 53 Kromě toho žalobci zpochybňují skutečnost, že Dohoda chránila „neúčinné vztahy mezi pivovarníkem a odběratelem“ (bod 57 odůvodnění Rozhodnutí). Pojmy platnosti a vymahatelnosti uvedené v článku 2 Dohody se totiž vztahují jen na vady postihující smlouvu v době jejího vzniku a Dohoda neměla za cíl nebo za následek zakázat ukončení smlouvy v případě závažných porušení povinností pivovaru vůči odběrateli.
- 54 Co se týče úvahy, podle které byla Dohoda více omezující než „pivní doložky“, jelikož její článek 4 zakazoval „veškerý prodej piva“ odběrateli provozujícímu výčep vázanému vůči jedné ze stran (bod 56 odůvodnění Rozhodnutí), žalobci uplatňují, že Dohoda se používala pouze na piva typu „plzeňské“. Brasserie nationale uvádí, že pro lucemburský pivovar se pojem pivo vztahuje jen na piva tohoto typu, přičemž doplňuje, že až dlouho po uzavření Dohody začaly pivovary Mousel a Diekirch distribuovat jiné typy piva. Pivovary Wiltz a Battin tvrdí, že smyslem článku 4 mohlo být pouze bránit stranám v dodávání piv, které produkovaly nebo distribuovaly. Přitom to byly pouze piva typu „plzeňské“.
- 55 Konečně Brasserie nationale uplatňuje, že systém výměny informací stanovený Dohodou nemá žádný vztah k systému, jenž je předmětem rozsudků ze dne 27. října 1994, Fiatagri a New Holland Ford v. Komise (T-34/92, Recueil, s. II-905), a Deere v. Komise (T-35/92, Recueil, s. II-957), které jsou jedinými, kdy Soud sankcionoval výměnu informací, které se netýkaly cen a nepředstavovaly podporu jiného protisoutěžního mechanismu.
- 56 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části prvního žalobního důvodu.

— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody jako dohody, jejímž cílem je narušování pronikání do lucemburského odvětví Horeca (čtvrtá část prvního žalobního důvodu)

57 Žalobci tvrdí, že Komise měla neprávem za to, že cílem Dohody bylo narušovat pronikání zahraničních pivovarů do lucemburského odvětví Horeca.

58 Podle žalobců bylo totiž cílem Dohody pouze zabránění porušování „pivních doložek“ ze strany zahraničních pivovarů tím, že bude chránit možnost lucemburského pivovaru úspěšně vyhovět nabídce odběratele, který zamýšlí uzavřít smlouvu se zahraničním pivovarem. Kromě toho byla Dohoda odůvodněná výjimečnou situací v Lucemburku a zejména nepoměrem sil mezi lucemburskými a zahraničními pivovary a mimořádnou situací vyplývající z nedostatku loajality odběratelů provozujících výčepy. Brasserie nationale doplňuje, že když Komise nenapadá „pivní doložky“, nemůže do nich nepřímo zasahovat. Kromě toho Dohoda nebránila zahraničním pivovarům v uzavírání smluv. Konečně mechanismus vyrovnání stanovený Prohlášením o úmyslu ohledně zahraničních pivovarů nevyvolává zvláštní kritiku.

59 Co se týče Prohlášení o úmyslu ohledně Battin, Brasserie nationale tvrdí, že jeho první pododstavec právě naopak podporuje pronikání zahraničních piv do Lucemburska. Pojem „rovnováha“ použitý v jeho druhém pododstavci znamená pouze přání chránit možnost pro tuzemskou nabídku účastnit se toho, když se výčepní místo otvírá hospodářské soutěži.

60 Žalobci zároveň uplatňují, že článek 11 Dohody nebyl nikdy proveden. Brasserie nationale doplňuje, že z něho nevyplývá žádné odrazování a ani jím nebylo

sledováno. Wiltz a Battin doplňují, že článek 11 je jen doplňující, což je i připuštěno v bodě 72 odůvodnění Rozhodnutí. Možnost vypovězení stanovená Prohlášením o úmyslu ohledně Battin také nebyla jako taková omezením.

61 Co se týče prohlášení ředitele FBL uvedeného v bodě 68 odůvodnění Rozhodnutí, žalobci opakují argument, podle kterého je jeho autorita sporná. Brasserie nationale doplňuje, že toto prohlášení zavazuje pouze ředitele samého a nevyjadřuje názor Brasserie nationale.

62 Konečně Brasserie nationale tvrdí, že Rozhodnutí je vnitřně rozporné, když vytýká stranám, že zahraničním pivovarům odmítly výhody, které jsou jinak považované mezi tuzemskými pivovary za nepřípustné.

63 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části žalobního důvodu.

— K nedostatečnému přihlídnutí ke kontextu Dohody při posouzení jejího cíle (první část prvního žalobního důvodu)

64 Žalobci vytýkají Komisi, že při posouzení cíle Dohody nepřihlédla dostatečně ke kontextu, do kterého byla zasazena. Tento omyl odůvodňuje zrušení Rozhodnutí o to víc, že je původem závažných nesprávností při výkladu Dohody.

- 65 Žalobci totiž tvrdí, že zatímco je nadbytečné dokazovat účinky dohody svým cílem omezující, určení omezujícího cíle vyžaduje analýzu kontextu (rozsudek Soudního dvora ze dne 8. listopadu 1983, IAZ a další v. Komise, 96/82 až 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 a 110/82, Recueil, s. 3369, body 23 až 25). Brasserie nationale se kromě toho odvolává na rozsudky Soudního dvora ze dne 30. června 1966, Société technique minière (56/65, Recueil, s. 337, 359 a 360); ze dne 28. března 1984, CRAM a Rheinzink v. Komise (29/83 a 30/83, Recueil, s. 1679, bod 26), a výše uvedený rozsudek Wouters a další (bod 97) a rozsudky Soudu ze dne 12. července 2001, Tate & Lyle a další v. Komise (T-202/98, T-204/98 a T-207/98, Recueil, s. II-2035, body 44 až 53), a ze dne 18. září 2001, M6 a další v. Komise (T-112/99, Recueil, s. II-2459, bod 76).
- 66 Přitom podle žalobců zůstává až na jednu výjimku konkrétní rámec, ve kterém se projevily účinky Dohody, cizí posouzení jejího cíle. Co se týče tohoto konkrétního rámce žalobci se odvolávají na vitalitu dotyčného odvětví z hlediska podílů na trhu, které zaznamenávají podle pivovarníků značné změny a na v rámci Společenství ojedinělé otevření tohoto odvětví dovozům. Uplatňují totiž, že více než 33% piva konzumovaného v Lucembursku je dováženého původu a zdůrazňují přítomnost hlavních výrobců na hranicích. Brasserie nationale uplatňuje kromě toho existenci značného počtu odběratelů provozujících výčepy nevázaných na strany, což může představovat vhodný prostor pro doplňující hospodářskou soutěž mezi lucemburskými a zahraničními pivovary. Na jednání doplnil, že tito odběratelé byli vázáni vůči zahraničním pivovarům doložkami o výhradní distribuci.
- 67 Žádná ze skutečností uvedených v bodech 59 až 63 odůvodnění Rozhodnutí jako základ pro odůvodnění posouzení cíle Dohody ze strany Komise neobsahuje popis hospodářského kontextu Dohody, dokonce ani odkazem na body 74 až 76 odůvodnění. Tyto posledně uvedené body odůvodnění mají za cíl prokázat citelný charakter omezení, což je část úvahy odlišná od té, která spočívá v kvalifikaci Dohody jako dohody, jejíž cíl je omezující.
- 68 Stejně je tomu, co se týče kvalifikace omezení hospodářské soutěže vůči zahraničním pivovarům (body 67 až 73 odůvodnění Rozhodnutí).

- 69 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části prvního žalobního důvodu.

Závěry Soudu

— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody, jako dohody, jejímž cílem je udržení klientel (třetí část prvního žalobního důvodu)

- 70 Nejdříve je namístě zkoumat argumenty žalobců, které směřují k vyvrácení některých skutkových okolností, ke kterým v Rozhodnutí přihlédla Komise při přijímání závěru, že Dohoda měla za cíl udržení klientel.
- 71 Zaprvé, co se týče jejich zpochybnění úvahy, podle které Dohoda zakazovala každý prodej piva odběrateli vázanému vůči jedné ze stran (bod 56 odůvodnění Rozhodnutí), stačí připomenout, že článek 4 Dohody uvádí výslovně „veškerý prodej piva“. Vzhledem k tak jasnému znění musí být tento argument zamítnut, jelikož není opřen o žádný konkrétní důkaz.
- 72 Stejně je tomu tak, zadruhé, pokud jde o tvrzení, podle kterého se pojmy platnosti a vymahatelnosti uvedené v článku 2 Dohody vztahovaly pouze na vady postihující smlouvu v době jejího vzniku. Takové omezení totiž v uvedeném článku 2 není stanoveno a toto tvrzení se neopírá o žádný konkrétní důkaz.

- 73 Zatřetí, co se týče argumentu, podle kterého mechanismus výměny informací stanovený v článku 5 Dohody umožňoval ohraničit její dosah na písemné „pivní doložky“, stačí spolu s Komisí uvést, že tento argument je popřen skutečností, že Dohoda, jak již bylo uvedeno v rámci přezkoumání druhé části tohoto žalobního důvodu, byla určena k použití v celém svém dosahu, dokonce i v případě neexistence „pivní doložky“.
- 74 Začtvrté žalobci poukazují na to, že v bodě 60 odůvodnění Rozhodnutí bylo přihlédnuto k dohodám, které Dohodě předcházely.
- 75 V tomto ohledu je nejdříve namístě uvést, že dohody z roku 1980 a 1981 nejsou v Rozhodnutí připomínány. Tedy argument vycházející z toho, že tyto dohody se liší od dohod z roku 1975 a 1983, je irelevantní. Následně je třeba konstatovat, že Komise přihlédla k dohodám z roku 1966, 1975 a 1983 pouze při přijímání závěru, že výklad Dohody nemůže být plně oddělen od těchto posledně uvedených dohod a že tyto dohody mohou zpochybnit důvod právní nejistoty uplatňovaný stranami pro odůvodnění Dohody. Přitom ve vztahu k tomuto závěru jsou tvrzení Brasserie nationale v rozsahu, v němž se týkají těchto posledně uvedených dohod, irelevantní.
- 76 Konečně žalobci poukazují na to, že v bodě 63 odůvodnění Rozhodnutí bylo přihlédnuto k poznámce ředitele FBL ohledně ochrannářského ducha Dohody (viz výše bod 38).
- 77 V tomto ohledu je třeba spolu s Komisí uvést, že tento ředitel byl privilegovaným účastníkem a svědkem Dohody. Například je totiž nesporné, že vyslovil dotčenou poznámku na schůzi za účelem uzavření smíru mezi dvěma stranami. Kromě toho článek 5 Dohody stanovil možnost jedné strany zaslat mu kopii žádosti o informace

zaslané na základě tohoto ustanovení druhé straně. Zdá se tedy, že řediteli byla stranami svěřena úloha smírce.

- 78 Co se ještě týče údajně nesprávného charakteru této poznámky, jelikož se Dohoda netýkala dovozů nebo vývozů, stačí uvést, že za existence Prohlášení o úmyslu ohledně Battin a týkajícího se zahraničních pivovarů, žalobci nemohou právoplatně tvrdit, že se Dohoda dovozů nebo vývozů netýkala. Co se týče výše uvedeného rozsudku Bilger, dovolávaného na podporu tohoto tvrzení, je tento irelevantní, zejména jelikož se týká vertikální dohody, zatímco Dohoda měla horizontální povahu.
- 79 Z toho vyplývá, že žalobci nevyvrátili žádnou ze skutkových okolností, ke kterým Komise v Rozhodnutí přihlédla při přijímání závěru, že Dohoda měla za cíl udržení si klientel.
- 80 Je tedy třeba následně zkoumat další argumenty uplatněné žalobci na podporu této části prvního žalobního důvodu.
- 81 Co se týče tří důvodů, na kterých Dohoda údajně spočívá, uvedených výše v bodech 47 až 51, je namístě uvést, že i za předpokladu, že by byly prokázány, nemohou odůvodnit kartelovou dohodu, jejíž cíl je protisoutěžní. Nemůže být totiž připuštěno, aby se podniky snažily překonat účinky právních pravidel, které považují za příliš nepříznivé, uzavíráním kartelových dohod s cílem napravit tyto nevýhody, pod záminkou, že tato pravidla vytváří nerovnováhu v jejich neprospěch (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 21. února 1995, SPO a další v. Komise, T-29/92, Recueil, s. II-289, bod 256, v rámci uplatnění čl. 81 odst. 3 ES a rozsudek Soudního

dvora ze dne 15. října 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375, bod 487, co se týče krize na trhu). Je namístě doplnit, že nejen žalobci, ale i všechny hospodářské subjekty musí čelit těžkostem, které se Dohoda údajně snažila překonat.

82 Ostatně je třeba spolu s Komisí uvést, že ze spisu vyplývá, jak již bylo uvedeno v rámci druhé části tohoto žalobního důvodu, že Dohoda byla určena k použití dokonce i v případě neexistence „pivní doložky“ a že její cíl se neomezoval na nápravu tří problémů uplatněných žalobci a uvedených výše v bodech 47 až 51.

83 Pokud mají být argumenty žalobců, jak byly upřesněny na jednání, chápány v tom smyslu, že cílem Dohody bylo při existenci tří výše uvedených problémů opětovně nastolení právní situace, která by byla v souladu s nařízením č. 1984/83, je třeba připomenout, že zákaz uvedený v článku 4 Dohody jde jasně nad to, co je povoleno čl. 7 odst. 1 tohoto nařízení. Navíc toto nařízení povoluje pouze některá omezení hospodářské soutěže ve vertikálních vztazích mezi dalším prodejcem a dodavatelem (viz zejména články 1 až 6), zatímco Dohoda představuje dohodu horizontální. V každém případě se žalobci ani nepokusili prokázat, že pro účely vyřešení údajných problémů na vertikální úrovni bylo nutné uchýlit se k horizontální dohodě.

84 Dále žalobci tvrdí, že jediným cílem Dohody bylo zajistit dodržování smluvně dohodnutých výlučných distribucí mezi odběratelem provozujícím výčep a pivovarem. Kromě toho měla být Dohoda odůvodněna nezbytností ochrany loajality v obchodních vztazích.

- 85 V tomto ohledu stačí uvést, že i za předpokladu, že by byly tyto okolnosti prokázané, závěr podle kterého měla Dohoda za cíl omezit hospodářskou soutěž na společném trhu, není možno vyvrátit údajnou skutečností, že zároveň sledovala legitimní cíl (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek IAZ a další v. Komise, bod 25). Žalobci se nemohou účinně dovolávat výše uvedeného rozsudku Delimitis, protože tento rozsudek byl vydán ve věci, která se týkala vertikálních vztahů, zatímco projednávaný případ se týká horizontální dohody. Kromě toho musí být odmítnut odkaz Brasserie nationale na výše uvedené rozsudky Cassis de Dijon a Wouters a další. Pokud je prokázáno, že cíl nějaké dohody představuje svou podstatou takové omezení hospodářské soutěže, jakým je rozdělení si klientely, nemohou se na základě rozumného uvážení (rule of reason) na tuto dohodu přestat vztahovat předpisy čl. 81 odst. 1 ES z důvodu skutečnosti, že sleduje zároveň jiné cíle, jako jsou cíle dotčené v těchto rozsudcích.
- 86 Co se týče argumentu vycházejícího z výše uvedeného rozsudku Institut des mandataires agréés v. Komise, je namístež zaprvé uvést, že čl. 5 písm. c) kodexu profesního chování IPZ obsahoval pouze zákaz nabízení nevyžádaných služeb ve věcech, kterými se zabýval jiný patentový zástupce (bod 89). Přitom takový zákaz může být jen stěží srovnatelný se zákazy, které ukládá Dohoda. V uvedené věci se totiž zákaz týkal jen iniciativy při ucházení se o zákazníka, zatímco Dohoda zakazuje stranám zejména odpovědět na návrh na uzavření smlouvy. Zadruhé se tento zákaz zakládal obzvláště na důvodech profesní etiky, na rozdíl od Dohody, která měla za cíl rozdělení si klientely. Projednávaný argument tedy musí být odmítnut.
- 87 Konečně žalobci zpochybňují, že prospěch z Dohody je vyhrazen tuzemským pivovarům (bod 62 odůvodnění Rozhodnutí). V tomto ohledu je namístež uvést, že toto zpochybnění není dostatečně podloženo. Pokud žalobci tvrdí, že Dohoda byla otevřena všem pivovarům přítomným v Lucembursku, je třeba konstatovat, že Dohoda nebyla podepsána žádným zahraničním pivovarem. Argument vycházející z toho, že dva lucemburské pivovary nebyly z Dohody vyloučeny poté, co je převzal zahraniční pivovar, nedokazuje, že by zahraniční pivovary mohly jako takové přistoupit k Dohodě. Naopak ustanovení článku 11, které stanoví vyloučení strany

z Dohody v případě ovládnutí zahraniční společností nebo v případě spolupráce se zahraniční společností dokazuje, že Dohoda bylo považována za vyhrazenou výlučně pro vnitrostátní pivovary. Okolnost, že tento článek nebyl nikdy proveden, nemění toto zjištění.

- 88 Z těchto úvah vyplývá, že žádný z argumentů uplatněných na podporu třetí části prvního žalobního důvodu nemůže být přijat. Tato část musí být tedy zamítnuta.

— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody, jako dohody, která má za cíl narušovat pronikání do lucemburského odvětví Horeca (čtvrtá část prvního žalobního důvodu)

- 89 Je třeba konstatovat, že strany si Prohlášením o úmyslu ohledně zahraničních pivovarů navzájem vyhradily přednostní právo pro získávání zakázek a uzavření dodavatelské smlouvy s odběratelem vázaným vůči jedné z nich, který se chystá uzavřít smlouvu se zahraničním pivovarem. Prohlášení o úmyslu ohledně Battin stanovilo možnost vypovědět Dohodu ve vztahu k Battin v případě, že tento pivovar změní distribuční podmínky určitých zahraničních piv. Konečně článek 11 Dohody stanovil možnost jí vypovědět v případě ovládnutí zahraniční společností nebo v případě spolupráce se zahraničním pivovarem.

- 90 Kromě toho je namístě konstatovat, že jak Komise právem uvedla, mechanismus zavedený Prohlášením o úmyslu ohledně zahraničních pivovarů se týkal pouze zahraničního pivovaru, který si přeje zásobovat lucemburského odběratele pro-

vozujícího výčep, ale nechránil zahraniční pivovar, který zjistil, že jeho zákazník, který je lucemburským odběratelem, se chystá zásobovat u lucemburského pivovaru.

- 91 Za těchto okolností je třeba dojít k závěru, že Komise se nedopustila nesprávného právního posouzení tím, že se domnívala, že Dohoda měla za cíl narušit pronikání zahraničních pivovarů do lucemburského odvětví Horeca.
- 92 Žádný z argumentů žalobců nemůže tento závěr vyvrátit.
- 93 Co se týče, zaprvé, argumentu, podle kterého Dohoda měla za cíl pouze zabránit porušování „pivních doložek“ zahraničními pivovary, je nejdříve namístě uvést, že tento argument je skutkově nepodložený, jelikož, jak již bylo uvedeno v rámci druhé části tohoto žalobního důvodu, Dohoda se použije i za neexistence „pivní doložky“.
- 94 Kromě toho je třeba zdůraznit, obdobně jak bylo uvedeno v rámci zamítnutí třetí části tohoto žalobního důvodu, že i kdyby byla okolnost vznesená žalobci pokládána za správnou, nemůže odůvodnit takový omezující cíl Dohody, jaký byl zjištěn.
- 95 Konečně tím, že tvrdili, že Dohoda měla zachovat možnost lucemburského pivovaru odpovědět na nabídku odběratele, který zamýšlí uzavřít smlouvu se zahraničním pivovarem, žalobci sami připustili, že Dohoda měla omezující cíl. Tím, že zachovávala tuto možnost, totiž Dohoda z definice vedla ke změně podmínek hospodářské soutěže v neprospěch dotyčných zahraničních pivovarů.

- 96 Zadruhé žalobci uplatňují, že Dohoda byla odůvodněna výjimečnou situací v Lucembursku a abnormální situací vyplývající z nedostatku loajality odběratelů provozujících výčep. Kromě toho žalobci uplatňují, že článek 11 Dohody nebyl nikdy proveden. Brasserie nationale doplňuje, že Dohoda nebránila zahraničním pivovarům v uzavření smlouvy.
- 97 Ve vztahu ke všem těmto argumentům je třeba znovu uvést, že i když by byly přijaty, nemohly by odůvodnit omezující cíl Dohody, tak jak vyplývá ze skutkových okolností připomínaných Komisí a nezpochybněných žalobci. Konkrétněji je namíste uvést, že je irelevantní tvrzení, podle kterého Dohoda nebránila zahraničním pivovarům uzavřít smlouvu, jelikož Dohoda měla za cíl omezení hospodářské soutěže, takže není třeba zkoumat, zda omezení hospodářské soutěže bylo rovněž jejím výsledkem (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 6. července 2000, Volkswagen v. Komise, T-62/98, Recueil, s. II-2707, bod 231).
- 98 Zatřetí žalobci opakují argument, podle kterého je zpochybnitelná autorita ředitele FBL. Brasserie nationale doplňuje, že poznámka ředitele uvedená v bodě 68 odůvodnění Rozhodnutí zavazuje pouze samotného ředitele a není vyjádřením názoru Brasserie nationale.
- 99 V tomto ohledu je namíste uvést, co se týče zpochybnění autority ředitele FBL, že toto zpochybnění musí být odmítnuto z důvodů připomínaných v rámci zamítnutí předcházející části tohoto žalobního důvodu. Kromě toho, jak bylo uvedeno i v bodě 68 odůvodnění Rozhodnutí, tato poznámka byla vyslovena na schůzi za účelem uzavření smíru ohledně použití Dohody. Je tedy namíste k ní přihlídnout pro účely právního posouzení Dohody. Činíc tak, Komise vůbec neměla za to, že tato poznámka vyjadřuje názor Brasserie nationale.

- 100 Brasserie nationale začtvrté tvrdí, že co se týče Prohlášení o úmyslu ohledně Battin, jeho první pododstavec podporoval právě pronikání zahraničních piv do Lucemburska. Pojem „rovnováha“ použitý v jeho druhém pododstavci znamená pouze přání zachovat možnost pro vnitrostátní nabídku účastnit se toho, když se výčepní místo otvírá hospodářské soutěži.
- 101 V tomto ohledu stačí uvést, že pokud toto prohlášení skutečně umožňovalo distribuci některých zahraničních piv ze strany Battin, vyplývá z něj nicméně podstatné omezení jeho svobody jednat, a tedy omezení hospodářské soutěže.
- 102 Konečně Brasserie nationale tvrdí, že Rozhodnutí si protirečí v důvodech, když vytýká stranám to, že zahraničním pivovarům odmítly výhody, které jsou jinak Rozhodnutím považované za nepřípustné mezi tuzemskými pivovary.
- 103 V tomto ohledu je třeba mít za to, že pokud otevření záruky „pivních doložek“ zahraničním pivovarům snad mohlo posílit omezující povahu této záruky, nic to nemění na tom, že článek 11 Dohody a Prohlášení o úmyslu ohledně Battin umožňovaly vyloučit zahraniční pivovary z „výhod“ této záruky, i když neoprávněných, pokud jde o ochranu zákazníků, a tedy umožňovaly narušení jejich pronikání do odvětví Horeca v Lucembursku.
- 104 Z toho vyplývá, že čtvrtá část prvního žalobního důvodu musí být zamítnuta.

— K nedostatečnému přihlídnutí ke kontextu Dohody při posouzení jejího cíle (první část prvního žalobního důvodu)

105 Je namístě připomenout, že bod 47 odůvodnění Rozhodnutí, nazvaný „Cílené omezení hospodářská soutěže“, uvádí, že Dohoda měla za cíl zaprvé udržení si příslušné klientely stran v lucemburském odvětví Horeca a zadruhé narušení pronikání zahraničních pivovarů do tohoto odvětví. Tentýž bod odůvodnění odkazuje, pokud jde o první cíl, který je v něm určen, na body 48 až 66 odůvodnění a, pokud jde o druhý cíl, na body 67 až 73 odůvodnění Rozhodnutí.

106 Ze systematiky Rozhodnutí tedy vyplývá, že v rozporu s tím, na čem jsou postaveny argumenty žalobců, určení cíle Dohody není omezeno na body 59 až 62 odůvodnění, ale vyplývá celkově z bodů 47 až 73 odůvodnění.

107 Přitom již z pouhé četby souhrnu těchto posledně uvedených bodů odůvodnění je zjevné, že žalobci nemohou právoplatně tvrdit, že kontext Dohody zůstal cizí posouzení jejího cíle. V tomto ohledu se odkazuje na shrnutí body 48 až 73 odůvodnění Rozhodnutí, uvedené výše v bodech 30 až 40.

108 Kromě toho je namístě připomenout, že prvky kontextu, ke kterému podle žalobců přihlíдела Komise při posouzení cíle Dohody nedostatečně, jsou vitalita dotyčného odvětví z hlediska podílů na trhu, jedinečné otevření tohoto odvětví dovozům a existence značného množství výčepů nevázaných vůči stranám. Nicméně tento kontext se nevztahuje k otázce, jaký byl cíl Dohody, ale k otázce, jaké byly její účinky.

Přítom podle judikatury není Komise povinna zkoumat účinky dohody, která je svým cílem protisoutěžní (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Volkswagen v. Komise, bod 231). Toto ostatně nebylo zpochybněno žalobci, kteří připouští, že je nadbytečné prokazovat účinky dohody, která je svým cílem omezující.

- 109 Je třeba dodat, že tvrzení žalobců, podle kterých Komise nepřihlédla dostatečně ke kontextu, nejsou opodstatněná. V bodech 23 až 25 výše uvedeného rozsudku IAZ a další v. Komise, dovolávaného žalobci, bylo totiž přihlédnuto „jak k obsahu dohody [dotčené ve věci, která vedla k přijetí tohoto rozsudku], tak k jejímu vzniku a okolnostem jejího provedení“. Přítom to byly právě takové skutečnosti, ke kterým Komise přihlédla při přijímání závěru, že Dohoda měla omezující cíl. V tomto ohledu se znovu odkazuje na výše uvedené shrnutí body 48 až 73 odůvodnění Rozhodnutí.
- 110 Z toho vyplývá, že první část prvního žalobního důvodu musí být zamítnuta.

K druhé části prvního žalobního důvodu, vycházející z toho, že Komise došla neprávem k závěru, že se Dohoda používala za neexistence „pivní doložky“

Napadené rozhodnutí

- 111 V Rozhodnutí se má za to, že podle zápisu ze schůze FBL ze dne 7. října 1986, ve znění zápisu ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986, se strany dohodly na širším výkladu pojmu „pivní doložka“, než je výklad stanovený v článku 2 Dohody. Podle

Rozhodnutí je tento výklad potvrzen dopisem zaslaným dne 23. října 1991 pivovarem Wiltz na FBL (bod 9 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

- 112 Žalobci tvrdí, že Komise došla neprávem k závěru, že Dohoda se vztahovala i na případy neexistence řádně uzavřené a platné „pivní doložky“.
- 113 Podle žalobců je totiž, když může dohoda vyplynout z jiného dokumentu, než je formální text, třeba ještě ověřit, zda se jedná o „věrné vyjádření společné vůle“ stran (rozsudky Soudního dvora ze dne 15. července 1970, ACF Chemiefarma v. Komise, 41/69, Recueil, s. 661, body 110 až 114, a ze dne 29. října 1980, Van Landewyck a další v. Komise, 209/78 až 215/78 a 218/78, Recueil, s. 3125, bod 86). Avšak taková vůle zde chybí. Žalobci totiž nejdříve poznamenávají, že zápis ze schůze FBL ze dne 7. října 1986, kterého se týká bod 9 odůvodnění Rozhodnutí, uvádí, že „[t]ři dokumenty odložené na později [...] [byly] schváleny a budou podepsány na příští schůzi“, což je uvedeno v zápisu ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986, kterého se rovněž týká bod 9 odůvodnění Rozhodnutí, jenž uvádí, že „[strany] přistoupí k podpisu [uvedených dokumentů]“. Podle žalobců tedy představuje takový podpis formální náležitost, bez které nemůže být žádná společná vůle stran určena. Přitom poznamenávají, že v žádném z výše uvedených zápisů se takovýto podpis nezmiňuje, pokud se jedná o výklad Dohody, jaký vyplývá z těchto dvou zápisů, a to přestože je tento výklad neoddělitelný od tří výše uvedených dokumentů. Kromě toho uvádějí, že z výše uvedeného zápisu ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986 vyplývá, že znění bodu 2 zápisu z předcházející schůze FBL bylo upřesňováno. Toto znění tedy nebylo stanoveno ani po první, ani po druhé schůzi. Konečně žalobci poznamenávají, že znění dopisu ze dne 23. října 1991 zaslaného pivovarem Wiltz na FBL, uvedeného

v bodě 9 odůvodnění Rozhodnutí, nese nadpis „Návrh“. Doplnují, že se v něm objevují oba výklady rozdělené odrážkami, obsažené ve výše uvedených zápisech, ve zkráceném a vylepšeném znění. Přitom podle žalobců by pivovar Wiltz býval neměl žádný zájem na učinění tohoto návrhu, pokud by již tyto zápisy vyjadřovaly zpochybňovaný rozšířený výklad Dohody.

- 114 Co se týče údajného připuštění zpochybňovaného rozšířeného výkladu pivovarem Wiltz, žalobci odpovídají, že v dotyčném prohlášení tento pivovar použil podmiňovací způsob. Co se týče údajného připuštění tohoto rozšířeného výkladu ze strany Brasserie nationale, tento pivovar odpovídá, že v dotyčném prohlášení uvedla pouze původ návrhu na takový rozšiřující výklad a že výrazy „souhlasí s podepsáním“ a „nebrání se podepsání“ znamenaly jen její souhlas s podepsáním v budoucnosti.
- 115 Brasserie nationale rovněž uvádí, přičemž odkazuje na korespondenci obsaženou ve spise, že mezi stranami nikdy nedošlo ke sporu v případě, že neexistovala podepsaná smlouva.
- 116 Konečně Brasserie nationale tvrdí, že Komise sama uznala, že Dohoda se nepoužívala za neexistence „pivní doložky“, jelikož v bodě 92 odůvodnění Rozhodnutí se prohlašuje, že „dosah protiprávního jednání [byl] omezený [...] pouze na výčepy vázané vůči stranám doložkou výhradní koupě“.
- 117 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části prvního žalobního důvodu.

Závěry Soudu

- 118 Podle ustálené judikatury k tomu, aby existovala dohoda ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES postačuje, aby dotčené podniky vyjádřily svou společnou vůli chovat se na trhu určitým způsobem (viz v tomto smyslu výše uvedené rozsudky ACF Chemiefarma v. Komise, bod 112, a výše uvedený rozsudek Van Landewyck a další v. Komise, bod 86; rozsudky Soudu ze dne 17. prosince 1991, Hercules Chemicals v. Komise, T-7/89, Recueil, s. II-1711, bod 256, a ze dne 26. října 2000, Bayer v. Komise, T-41/96, Recueil, s. II-3383, bod 67). Pokud jde o formu vyjádření takové společné vůle, postačuje, aby ujednání bylo vyjádřením vůle stran chovat se na trhu v souladu s jeho zněním (viz v tomto smyslu výše uvedené rozsudky ACF Chemiefarma v. Komise, bod 112; výše uvedený rozsudek Van Landewyck a další v. Komise, bod 86, a výše uvedený rozsudek Bayer v. Komise, bod 68).
- 119 Z toho plyne, že pojem dohody ve smyslu čl. 81 odst. 1 ES, jak byl vyložen judikaturou, se zaměřuje na existenci shody vůle mezi nejméně dvěma stranami, přičemž forma jejího projevu není důležitá, pokud představuje její věrné vyjádření (výše uvedený rozsudek Bayer v. Komise, bod 69).
- 120 V projednávaném případě je třeba nejdříve konstatovat, že výše uvedený zápis ze schůze FBL ze dne 7. října 1986 uvádí následující:

„2) Pivní doložka

Tři dokumenty odložené na později [...] jsou schváleny a budou podepsány na příští schůzi.

Kromě toho je dohodnuto připustit a pokládat za ‚pivní doložku‘:

- operaci spočívající v nájmu a finanční účasti na vybavení kavárny – aniž by byla ‚pivní doložka‘ výslovně uvedena,

- převzetí výčepního práva pivovarem, s vložením kapitálu, aniž by byla ‚pivní doložka‘ výslovně uvedena.

Tyto dva výklady jsou nedílnou součástí ustanovení existujících v této oblasti.“

¹²¹ Výše uvedený zápis ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986 uvádí následující (v totožném znění jako v originále zápisu):

„1) Zápis ze schůze ze dne 7. října 1986 se mění takto:

[...] Bod 2) – první odrážka

- operaci spočívající v nájmu a finanční účasti na vybavení kavárny – aniž by byla ‚pivní doložka‘ výslovně uvedena, například pivovar X si pronajme budovu a finančně se podílí na jejím zhodnocení přiměřeně k jejímu účelu, ale neuzavře nebo nedosáhl uzavření smlouvy s vlastníkem.

Druhá odrážka

zní následovně:

— převzetí výčepního práva pivovarem, aniž by byla ‚pivní doložka‘ výslovně uvedena.

2) Pivovarníci přistoupí k podpisu [tří dokumentů uvedených v bodě 2 zápisu ze schůze ze dne 7. října 1986].

Všichni pivovarníci obdrželi podepsanou kopii těchto dokumentů a originály zůstanou tedy u [FBL]. Tyto dokumenty mají důvěrný charakter.“

122 Výše uvedený dopis zasláný dne 23. října 1991 pivovarem Wiltz na FBL, zní následovně:

„Návrh:

Ve vztahu k článku 2 Dohody se pivovarníci dohodli, že připustí a pokládají za ‚pivní doložku‘

— operaci spočívající v nájmu;

— poskytnutí, z jakéhokoliv titulu, výčepního práva pivovarem.“

123 Je tedy třeba zkoumat, zda s přihlédnutím ke skutečnostem uplatněným žalobci, Komise prokázala právně dostačujícím způsobem existenci shody vůle stran ohledně použití Dohody i za neexistence řádně uzavřené a platné „pivní doložky“.

124 Přitom je nutno konstatovat, že zápis ze schůze FBL ze dne 7. října 1986 výslovně uvádí, že rozšíření rozsahu působnosti Dohody, které je v zápisu uvedeno, bylo „dohodnuto“ a „[bylo] nedílnou součástí [ujednání] existujících v této oblasti“. Ani tento zápis, ani zápis ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986 nestanoví jakékoliv formální náležitosti této dohody. V tomto rozsahu je nerozhodná skutečnost, že první zápis stanoví rovněž, že některé dokumenty, které jsou v něm uvedeny, „[jsou] schváleny a budou podepsány“. Právě tak skutečnost, že druhý zápis obsahuje změny (ostatně poměrně druhořadé) ve vztahu k textu obsaženému v prvním zápisu, nemůže učinit neplatnou dohodu stran, k níž došlo právě o takto změněném textu.

125 Kromě toho, jak uvádí bod 29 odůvodnění Rozhodnutí, jak Brasserie nationale, tak pivovar Wiltz připouští, že Dohoda se použila rovněž na určité vztahy mezi pivovarem a odběratelem, kde dodavatelská smlouva nebo „pivní doložka“ zcela chyběla.

- 126 V odpovědi na otázky položené Komisí na jednání Brasserie nationale totiž prohlásila ohledně případu, kdy by určitý pivovar měl nájem a financoval část pivovaru, ale neměl smlouvu obsahující „pivní doložku“:

„V tomto případě podle textů z roku 1986 [a sice dvou výše uvedených zápisů] je také namístě mít za to, že se jedná o ‚pivní doložku‘ ve smyslu Dohody. Tato doložka je, to je třeba připustit, a *priori* překvapující, když žádný pivovarník neinvestuje, aniž by měl smlouvu [...] Tato prapodivná doložka nebyla nikdy [...] použita. Ve skutečnosti šlo o absurdní hypotézu, kterou si vymyslel [...] Pracovní hypotéza této osoby byla zjevně absurdní, ale jelikož [Brasserie nationale] neměl vůbec úmysly, které mu byly přičítány, souhlasil s podepsáním příslušného textu [...] [Brasserie nationale] nevadilo podepsat, protože neměl v úmyslu jednat podle hypotézy uvedené v příslušné doložce [...]“

- 127 Pivovar Wiltz prohlásil sám za sebe ve své odpovědi na sdělení námitek následující:

„[Dohoda] by mohla být nanejvýš chápána v tomto smyslu na základě výkladu pojmu ‚pivní doložka‘ dohodnutého mezi stranami na [schůzi FBL ze dne] 7. října a 2. prosince 1986, přičemž ale jediným a legitimním cílem bylo i zde zabezpečit informace, které mají předejít právní nejistotě v případě masivní investice.“

- 128 V tomto ohledu musí být zamítnut argument žalobců vycházející z okolnosti, podle které pivovar Wiltz použil ve svém prohlášení, uvedeném v předcházejícím bodě, podmiňovací způsob. V témže prohlášení totiž pivovar Wiltz výslovně zmínil „výklad pojmu ‚pivní doložka‘ dohodnut[ý] mezi stranami“.

- 129 Brasserie nationale dále tvrdí, že v prohlášení uvedeném výše v bodě 126, uvedl jen původ návrhu na rozšíření rozsahu působnosti Dohody v případech neexistence „pivní doložky“ a že pojmy „souhlasil s podepsáním“ a „nevadilo [mu] podepsat“ vyjadřovaly pouze jeho souhlas s podepsáním tohoto návrhu v budoucnosti.
- 130 Tyto argumenty musí být rovněž odmítnuty. V okolnostech projednávaného případu nemůže výše uvedené prohlášení vyvrátit zjištění, že Brasserie nationale souhlasila na schůzích ze dne 7. října a 2. prosince 1986 s rozšířením rozsahu působnosti Dohody. V tomto ohledu je namístě připomenout, že není podstatné, kdo byl původcem návrhu na rozšíření rozsahu působnosti Dohody, jakmile může být prokázána shoda vůle stran (viz v tomto smyslu rozsudek Soudního dvora ze dne 1. února 1978, *Miller v. Komise*, 19/77, Recueil, s. 131, bod 7, a rozsudek Soudu ze dne 14. července 1994, *Parker Pen v. Komise*, T-77/92, Recueil, s. 549, bod 37).
- 131 V každém případě i za předpokladu, že pivovar Brasserie nationale nesouhlasil s rozšířením rozsahu působnosti Dohody, měl tehdy projevit, že se distancuje od nového výkladu „pivních doložek“ (viz v tomto smyslu rozsudek Soudu ze dne 15. března 2000, *Cimenteries CBR a další v. Komise*, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Recueil, s. II-491, bod 1353 a v něm uvedená judikatura). Přitom je nesporné, že se tak nestalo.
- 132 Kromě toho, pokud by uvedené rozšíření rozsahu působnosti Dohody nebylo mezi stranami dohodnuto, logicky by se Brasserie nationale vůči Komisi nedovolával pouhého nepoužívání takového rozšíření.

133 Stran argumentu vycházejícího z výše uvedeného dopisu pivovaru Wiltz, je namístě mít za to, že Wiltz mohl právě tak dobře podat návrh uvedený v tomto dopisu nikoliv z důvodu tvrzeného žalobci, ale protože si přál změnit znění, které vyplývalo právě z obou výše uvedených zápisů. Ostatně je třeba konstatovat, že v rozporu s tím, co tvrdí žalobci, tento návrh pivovaru Wiltz neobsahuje pouze stylistická vylepšení. Podle tohoto návrhu se tak „operace spočívající v nájmu“ pokládá za „pivní doložku“, zatímco zápis ze schůze FBL ze dne 2. prosince 1986 stanoví, že za takovouto doložku se pokládá „operace spočívající v nájmu a ve finanční účasti na vybavení kavárny“. Tato změna přitom nemůže být považována za pouze stylistickou.

134 Konečně, co se týče toho, že Komise údajně uznala, že se Dohoda nepoužívala v případech neexistence „pivní doložky“, je namístě uvést, že i když možná není nejšťastnější formulace použitá v bodě 92 odůvodnění Rozhodnutí, podle které je „dosah protiprávního jednání omezen [...] pouze na výčepy vázané vůči stranám doložkou výhradní koupě“, z pouhé četby bodu 9 odůvodnění spolu s body 48 až 63 odůvodnění a zejména z odkazu v bodě 50 odůvodnění na bod 9 odůvodnění vyplývá, že Komise byla názoru, že Dohoda se používala také za neexistence „pivní doložky“. Konečně je třeba připomenout, že touto částí prvního žalobního důvodu žalobci tento názor zpochybňují. Nemohou proto právoplatně tvrdit, že Komise měla názor odlišný.

135 S přihlédnutím k výše uvedenému je namístě učinit závěr, že žalobci neuvedli skutečnosti, které by mohly zpochybnit zjištění Komise ohledně existence shody vůle mezi stranami o použití Dohody i za neexistence řádně uzavřené a platné „pivní doložky“.

136 Proto musí být druhá část prvního žalobního důvodu zamítnuta.

K páté části prvního žalobního důvodu, vycházející z neexistence citelného vlivu Dohody na hospodářskou soutěž

Napadené rozhodnutí

- 137 Rozhodnutí uvádí, že Dohoda mohla citelně narušit hospodářskou soutěž v lucemburském odvětví Horeca. V tomto ohledu se zaprvé připomíná, že strany omezily dosah Dohody na lucemburské odvětví Horeca, což ukazuje, že měly za to, že jejich postavení v tomto odvětví bylo dostatečně důležité a že se v něm podmínky hospodářské soutěže dostatečně odlišovaly od podmínek v jiných odvětvích a sousedních zemích k tomu, aby byla zajištěna účinnost Dohody. Zadruhé se uvádí, že s přihlédnutím k jejich vlastní produkci a jejich distribuci dovážených piv, strany kontrolovaly přibližně 85% prodeje piva v dotyčném odvětví a že vůči nim byla navíc „pivní doložkou“ vázána více než polovina lucemburských výčepů nápojů (body 74 až 76 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

- 138 Žalobci tvrdí, že závěr Komise ohledně citelného omezení hospodářské soutěže je nesprávný a nedostatečně odůvodněný. Poukazují totiž na to, že Komise nevymezila relevantní trh. Dále tvrdí, že omezení dosahu Dohody na odvětví Horeca nic nedokazuje, ale pouze odpovídá rozsahu problému určeného stranami, na jehož řešení mohly spolupracovat. Kromě toho, i když se podíl 85% objemu piva distribuovaného stranami může zdát vysoký, podíl 40 až 45% výčepů otevřených jiným pivovarům neodůvodňuje posouzení omezení jako citelného. Kromě toho neuplatňování omezení týkajícího se zahraničních pivovarů by mělo vést k závěru, že omezení citelné nebylo.

139 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části prvního žalobního důvodu.

Závěry Soudu

— K tvrzenému nesprávnému posouzení

140 V tomto ohledu stačí připomenout, že podniky, které uzavírají dohodu s cílem omezit hospodářskou soutěž se nemohou v zásadě vyhnout použití čl. 81 odst. 1 ES s odkazem na to, že jejich dohoda neměla mít měřitelný dopad na hospodářskou soutěž (rozsudek Soudu ze dne 8. července 2004, Mannesmannröhren-Werke v. Komise, T-44/00, Sb. rozh. s. II-2223, body 130 a 196).

141 Jelikož totiž cílem Dohody bylo jednak udržení si příslušné klientely stran v lucemburském odvětví Horeca a jednak narušení pronikání cizích pivovarů do tohoto odvětví, její existence měla smysl pouze tehdy, pokud jejím cílem bylo měřitelné omezení hospodářské soutěže v tomto odvětví, to znamená způsobem užitečným z obchodního hlediska (viz obdobně výše uvedený rozsudek Mannesmannröhren-Werke v. Komise, bod 131).

— K údajnému nedostatečnému odůvodnění

¹⁴² Podle ustálené judikatury musí být odůvodnění vyžadované článkem 253 ES přizpůsobeno povaze dotčeného aktu a musejí z něho jasně a jednoznačně vyplývat úvahy orgánu, jenž akt vydal, tak aby dotčené osoby mohly rozpoznat důvody, které vedly k přijetí opatření a příslušný soud mohl vykonávat svůj přezkum (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. dubna 1998, Komise v. Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Recueil, s. I-1719, bod 63).

¹⁴³ Přitom s ohledem na informace uvedené v bodech 74 až 76 odůvodnění Rozhodnutí je třeba mít za to, že Brasserie nationale byl plně s to se dovolávat argumentů vycházejících z protiprávnosti závěru Komise stran citelného charakteru omezení hospodářské soutěže.

¹⁴⁴ Co se ještě týče výtky ohledně nevymezení dotčeného trhu, stačí připomenout, že Komisi je uložena povinnost provést takové vymezení v rozhodnutí přijatém na základě článku 81 ES jen tehdy, když bez takového vymezení není možné určit, zda dohoda, rozhodnutí sdružení podniků nebo jednání ve vzájemné shodě může ovlivnit obchod mezi členskými státy a mít za cíl nebo výsledek vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu (rozsudek Soudu ze dne 19. března 2003, CMA CGM a další v. Komise, T-213/00, Recueil, s. II-913, bod 206). Taková situace přitom v projednávaném případě není dána, jak vyplývá zejména ze zamítnutí třetí a čtvrté části tohoto žalobního důvodu.

¹⁴⁵ Z toho vyplývá, že čtvrtá část prvního žalobního důvodu musí být zamítnuta.

- 146 Protože byly zamítnuty všechny části prvního žalobního důvodu, musí být tento žalobní důvod zamítnut v plném rozsahu, takže je třeba zkoumat druhý žalobní důvod.

2. Ke druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a požadavku na odůvodnění zakotveného v článku 253 ES

- 147 Druhý žalobní důvod se dělí do tří částí, vycházejících zprv ze skutečnosti, že protiprávní jednání nebylo spácháno úmyslně, zadruhé z nesprávného posouzení závažnosti a trvání protiprávního jednání a zatřetí ze skutečnosti, že nebyly použity Pokyny o metodě stanovování pokut udělených podle s čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a čl. 65 odst. 5 Smlouvy o ESUO (Úř. věst. 1998, C 9, s. 3, dále jen „pokyny“) ve věci polehčujících okolností. Žalobní důvod dovolávaný ve věci T-49/02 obsahuje ještě čtvrtou část, vycházející z neuvedení odůvodnění stran počáteční základní částky stanovené Komisí pro výpočet pokut.

K první části druhého žalobního důvodu, vycházející ze skutečnosti, že protiprávní jednání nebylo spácháno úmyslně

Napadené rozhodnutí

- 148 V Rozhodnutí se má za to, že protiprávní jednání porušující pravidla hospodářské soutěže Společenství se považuje za úmyslné, pokud jsou si zúčastněné osoby vědomy, že předmětné jednání má za cíl nebo za důsledek omezení hospodářské soutěže. Není zvláště důležité, zda si kromě toho byly vědomy porušení ustanovení Smlouvy o ES. Přitom, co se týče ujednání týkajících se zahraničních pivovarů, Komise měla za to, že strany si nemohly nepovšimnout jejich omezujícího cíle.

Ostatně strany ohledně těchto ujednání nevedly žádné skutečnosti, které by je odůvodňovaly. Pokud jde o omezení hospodářské soutěže mezi stranami vyplývajícího ze vzájemného dodržování „pivních doložek“, je považováno za možné, že pohnutkou k jednání stran mohla být při uzavření Dohody a až do března 1996 právní nejistota vytvořená lucemburskou judikaturou ohledně neurčení ceny nebo množství. Avšak tato pohnutka odpadla v březnu 1996, kdy došlo k obratu v této judikatuře. Vyvozuje se tedy závěr, že strany spáchaly protiprávní jednání úmyslně, i když lucemburská judikatura mohla během určitého období vést k nejistotě ohledně toho, zda určité doložky představují protiprávní jednání (body 89 a 90 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

149 Žalobci tvrdí, že Komise došla neprávem k závěru, že se dopustili protiprávního jednání úmyslně.

150 Jednak, co se totiž týče omezení týkajícího se udržení si klientel, Komise sama uznává, že lucemburská judikatura mohla vést k nejistotě o tom, zda toto omezení představuje protiprávní jednání. Žalobci opakují tvrzení, podle kterého musí být toto odůvodnění připsáno nejenom do roku 1996, ale až do poloviny roku 1998, přičemž doplňují, že v souladu s úvahami Komise v Rozhodnutí se o „úmyslné“ protiprávní jednání může jednat jen poslední dva roky trvání Dohody. Kromě toho v Rozhodnutí Komise nakonec nezpochybnuje, že jediným cílem Dohody bylo zabezpečit dodržování „pivních doložek“. Přitom tento cíl je legitimní (výše uvedený rozsudek *Delimitis*).

- 151 Kromě toho žalobci tvrdí, že nejsou tak velkými podniky, aby nemohla být připuštěna jejich neznalost práva. Připomínají, že pokud bod 96 Rozhodnutí kvalifikuje Brasserie de Luxembourg jako velký podnik, *a contrario* se tato charakteristika neuplatní na žádnou z dalších stran. Kromě toho si žalobci nebyli nikdy vědomi způsobení omezení obchodu mezi členskými státy. Brasserie nationale doplňuje stran tohoto posledního bodu, že Komise neprokázala opak.
- 152 Žalobci také tvrdí, že žádná ze stran se nesnažila vytvářet zahraničním pivovarům překážky. Brasserie nationale doplňuje, že žádná ze stran se nedomnívala, že cíl zachování možnosti tuzemské hospodářské soutěže může být posuzován jako protisoutěžní. Výhrada vyjádřená pivovarem Diekirch stran legality Dohody byla pouze klasickým obratem v dopisech, kterými je navazován kontakt v rámci určitého sporu.
- 153 Co se týče odůvodnění Rozhodnutí ohledně otázky, zda žalobci jednali úmyslně, Brasserie nationale tvrdí, že argument, podle kterého „si strany nemohly“ ohledně ujednání týkajících se zahraničních pivovarů „nepovšimnout jejich omezujícího cíle“, je pouhým obecným tvrzením a názorně neukazuje důvody a že argument, podle kterého „strany neposkytly žádné odůvodnění“ je nesprávný. Tyto dvě výtky podle Brasserie nationale neumožňují připustit, že odůvodnění Rozhodnutí odpovídá požadavkům na jasnost a přesnost, které jsou vyžadovány. Pivovary Wiltz a Battin tvrdí, že odůvodnění obsažené v bodě 89 odůvodnění Rozhodnutí názorně neukazuje důvody. Článek 253 ES tedy nebyl dodržen.
- 154 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části druhého žalobního důvodu.

Závěry Soudu

— K tvrzenému nesprávnému posouzení

- 155 Je ustálenou judikaturou, že k tomu, aby mohlo být protiprávní jednání porušující pravidla hospodářské soutěže Smlouvy o ES pokládáno za úmyslné, není nezbytné, aby si byl podnik vědom omezení hospodářské soutěže, ale postačuje, aby si nemohl nepovšimnout, že inkriminované chování mělo omezení hospodářské soutěže za cíl, a není důležité, zda si podnik byl, nebo nebyl vědom porušení článku 81 ES (výše uvedený rozsudek *Miller v. Komise*, bod 18, a rozsudek Soudu ze dne 6. dubna 1995, *Ferriere Nord v. Komise*, T-143/89, *Recueil*, s. II-917, bod 41 a v něm uvedená judikatura).
- 156 Přitom, jak vyplývá ze zamítnutí třetí a čtvrté části prvního žalobního důvodu, Komise mohla legitimně dojít k závěru, že Dohoda měla za cíl udržení si příslušných klientel stran v lucemburském odvětví Horeca a narušení pronikání zahraničních pivovarů do tohoto odvětví. Dohoda tak znamená jednak rozdělení trhu a jednak rozdělování společného trhu. Za těchto podmínek je třeba mít za to, že Komise se mohla domnívat, aniž by se dopustila omylu, že žalobci si nemohli nepovšimnout, že Dohoda měla za cíl omezení hospodářské soutěže.
- 157 V tomto ohledu je nutno mít za to, že argumenty žalobců, podle kterých nejsou tak velkými podniky, aby nemohla být připuštěna jejich neznalost práva, nebyli si vědomi, že Dohoda omezuje obchod mezi státy, žádná ze stran se nesnažila vytvořit zahraničním pivovarům překážku a žádná ze stran se nedomnívala, že cíl zachování možnosti tuzemské hospodářské soutěže může být posuzován jako protisoutěžní, jsou nezbytně všechny v projednávaném případě irelevantní.

158 Žalobci ještě uplatňují, že Komise v Rozhodnutí sama uznala, že lucemburská judikatura v dané době mohla vést k nejistotě ohledně toho, zda omezení týkající se udržení si klientel představuje protiprávní jednání. V tomto ohledu stačí uvést, jak to Komise uplatňuje, že taková nejistota, i kdyby byla opodstatněná, je irelevantní ve vztahu k úmyslnému charakteru omezení hospodářské soutěže, právě proto, že se vztahuje nikoliv k cíli Dohody, kterým bylo omezení hospodářské soutěže, ale nanejvýš k tomu, zda Dohoda představuje protiprávní jednání. Přitom, jak vyplývá z judikatury uvedené výše v bodě 155, pojem úmyslnosti uvedený v čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 se vztahuje pouze k omezujícímu cíli dotyčné dohody, a nikoliv k jejímu protiprávnímu charakteru ve vztahu k čl. 81 odst. 1 ES.

159 Konečně, co se týče argumentu vycházejícího z toho, že bod 96 odůvodnění Rozhodnutí kvalifikuje Brasserie de Luxembourg jako velký podnik, takže *a contrario* tato charakteristika neplatí pro ostatní strany, je namísto uvést, jak připomíná Komise, že velikost Brasserie de Luxembourg byla uplatněna jen pro odůvodnění použití násobícího koeficientu, který byl uplatněn na tento pivovar za účelem dosažení odrazujícího účinku. Toto posouzení týkající se velikosti podniku je tedy irelevantní ve vztahu k přezkoumání úmyslnosti omezení hospodářské soutěže.

— K údajnému neuvedení odůvodnění

160 S ohledem na požadavky odůvodnění uvedené v článku 253 ES a připomenuté výše v bodě 140, jsou z bodů 89 a 90 odůvodnění Rozhodnutí jasně a jednoznačně patrný důvody, pro které Komise došla k závěru, že omezení hospodářské soutěže bylo úmyslné.

161 Z toho vyplývá, že první část druhého žalobního důvodu musí být zamítnuta.

K druhé části druhého žalobního důvodu, vycházející z nesprávného posouzení závažnosti a doby trvání protiprávního jednání

Napadené rozhodnutí

- 162 Co se týče závažnosti protiprávního jednání, Rozhodnutí uvádí jednak, že jelikož Dohoda měla za cíl udržet si klientelu a narušit pronikání zahraničních pivovarů na trh, představuje toto protiprávní jednání jedno z nejzávažnějších, které může být spácháno. Dále pak se má zaprvé za to, že dosah protiprávního jednání je omezen na lucemburské odvětví Horeca a pouze na odběratele vázané vůči stranám doložkou výhradní koupě, zadruhé, že ujednání týkající se zahraničních podniků nebyla použita, a zatřetí, že lucemburský trh s pivem je nejméně rozsáhlý ve Společenství. Z těchto všech důvodů bylo protiprávní jednání nakonec kvalifikováno jako závažné (body 92 a 93 odůvodnění).
- 163 Co se týče doby trvání protiprávního jednání, Rozhodnutí zejména uvádí, že bylo ukončeno dne 16. února 2000, dne, kdy Interbrew informoval Komisi, že dal pokyn svým dceřiným společnostem Mousel a Diekirch, aby ukončily používání Dohody (bod 86 odůvodnění). Z toho je vyvozen závěr, že jelikož protiprávní jednání trvalo více než čtrnáct let (rok 1985–2000), jedná se o dlouhodobé protiprávní jednání (bod 97 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

- 164 Žalobci tvrdí, že Komise posoudila závažnost a dobu trvání protiprávního jednání nesprávně.

- 165 Co se týče závažnosti protiprávního jednání, žalobci uvádí, že na základě pokynů jsou méně závažná protiprávní jednání vymezena jako omezení, kterými „mohou být obchodní omezení s omezeným dopadem na trh, jež ovlivňují pouze podstatnou, avšak relativně omezenou část trhu Společenství“, a že závažná protiprávní jednání jsou vymezena jako horizontální nebo vertikální omezení stejné povahy jako v předcházejícím případě, „avšak přísněji uplatňovaná, s širším dopadem na trh a s účinky v rozsáhlých oblastech společného trhu.“ Přitom podle žalobců mělo být projednávané protiprávní jednání kvalifikováno jako méně závažné, jelikož bod 92 odůvodnění Rozhodnutí uvádí, že ujednání týkající se zahraničních pivovarů nebyla provedena, Dohoda se týkala pouze odvětví Horeca v Lucembursku a vyměněné informace byly velmi omezené. Brasserie nationale v tomto ohledu opakuje tvrzení, podle kterého Dohoda nepodléhala oznámení.
- 166 Co se týče doby trvání protiprávního jednání, žalobci uplatňují, že ujednání týkající se zahraničních pivovarů nebyla provedena.
- 167 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části druhého žalobního důvodu.

Závěry Soudu

— K závažnosti protiprávního jednání

- 168 Je namístě připomenout, že pokyny uvádí zejména, že při hodnocení závažnosti protiprávního jednání je třeba brát v úvahu jeho povahu, skutečný dopad na trh, pokud jej lze měřit, a velikost relevantního zeměpisného trhu. Protiprávní jednání se tak zařadí do jedné ze tří kategorií: méně závažná protiprávní jednání, závažná protiprávní jednání a velmi závažná protiprávní jednání (bod 1 A, první a druhý pododstavec).

- 169 Je namístě upřesnit, že pokyny nepředjímají posouzení pokuty soudem Společenství, který v tomto ohledu disponuje na základě článku 17 nařízení č. 17, pravomocí soudního přezkumu v plné jurisdikci. Kromě toho Komise sice může určit částku pokuty v souladu s metodou pokynů, avšak je povinna nevykročit z rámce sankcí vymezených článkem 15 nařízení č. 17 (rozsudek Soudu ze dne 21. října 2003, *General Motors Nederland a Opel Nederland v. Komise*, T-368/00, Recueil, s. II-4491, bod 188).
- 170 Kromě toho je třeba připomenout, že závažnost protiprávních jednání musí být zjištěna v závislosti na vícero skutečnostech, jakými jsou zejména zvláštní okolnosti věci, její kontext a odrazující dosah pokut, a to, aniž by byl sestaven závazný nebo taxativní výčet kritérií, ke kterým musí být povinně přihlédnuto. Kromě toho z ustálené judikatury vyplývá, že Komise disponuje v rámci nařízení č. 17 širokou posuzovací pravomocí při stanovení částky pokut za účelem usměrňování chování podniků ve smyslu dodržování pravidel hospodářské soutěže. Soudu nicméně přísluší kontrolovat, zda částka uložené pokuty je přiměřená ve vztahu k závažnosti a době trvání protiprávního jednání a vážít závažnost protiprávního chování oproti okolnostem dovolávaným žalobcem (rozsudek Soudu ze dne 21. října 1997, *Deutsche Bahn v. Komise*, T-229/94, Recueil, s. II-1689, bod 127, výše uvedený rozsudek *General Motors Nederland a Opel Nederland v. Komise*, bod 189).
- 171 V projednávaném případě je třeba konstatovat, že Komise v Rozhodnutí vedla své úvahy ve dvou etapách, aniž by se ostatně odvolávala výslovně na pokyny.
- 172 Co se týče první etapy sledu úvah, je namístě připomenout, jak bylo uvedeno v rámci přezkoumání třetí a čtvrté části prvního žalobního důvodu, že Dohoda znamená rozdělení trhu a kromě toho rozdělování společného trhu.

- 173 Přitom, co se týče rozdělení trhu, kartelové dohody tohoto typu jsou uvedeny mezi příklady kartelových dohod, které jsou v čl. 81 odst. 1 písm. c) ES výslovně prohlášeny za neslučitelné se společným trhem. Tyto dohody jsou totiž v judikatuře kvalifikovány jako zjevná omezení hospodářské soutěže (rozsudek Soudu ze dne 15. září 1998, *European Night Services a další v. Komise*, T-374/94, T-375/94, T-384/94 a T-388/94, Recueil, s. II-3141, bod 136).
- 174 Co se týče rozdělování společného trhu, je namíste připomenout, že takové zjevné protiprávní jednání porušující právo hospodářské soutěže je svou povahou obzvláště závažné. Je v rozporu s nejzákladnějšími cíli Společenství a obzvláště s realizací jednotného trhu (viz v tomto smyslu rozsudky Soudu ze dne 22. dubna 1993, *Peugeot v. Komise*, T-9/92, Recueil, s. II-493, bod 42, a výše uvedený rozsudek *General Motors Nederland a Opel Nederland v. Komise*, bod 191).
- 175 Za těchto podmínek měla Komise v první etapě své úvahy právem za to, že Dohoda spadá mezi nejzávažnější porušení článku 81 ES.
- 176 Co se týče druhé etapy sledu úvah, je namíste připomenout, že je ustálenou judikaturou, že zeměpisný trh celostátní dimenze odpovídá podstatné části společného trhu (rozsudek Soudního dvora ze dne 9. listopadu 1983, *Michelin v. Komise*, 322/81, Recueil, s. 3461, bod 28, a výše uvedený rozsudek *Deutsche Bahn v. Komise*, bod 58).
- 177 Přitom, jelikož je nesporné, že se projednávané protiprávní jednání týká lucemburského odvětví Horeca v jeho celku, pokrývá podstatnou část společného trhu.

178 Kromě toho v pokynech Komise ohledně velmi závažných protiprávních jednání uvedla, že se jedná o „obecně horizontální omezení, jako ‚cenové kartely‘ a kvóty podílů na trhu nebo jiné praktiky, které ohrožují řádné fungování jednotného trhu, jako je rozdělování vnitřních trhů“ (bod 1 A druhý pododstavec třetí odrážka). Z tohoto názorného popisu vyplývá, že dohody nebo jednání ve vzájemné shodě mající za cíl zejména, jako v projednávaném případě, jednak rozdělení si klientel a jednak rozdělování společného trhu, mohou být již na základě své vlastní povahy kvalifikovány jako velmi závažná protiprávní jednání, aniž by bylo nezbytné, aby se taková chování vyznačovala zvláštním zeměpisným rozsahem nebo dopadem. Tento závěr je podpořen skutečností, že pokud příkladný popis závažných protiprávních jednání uvádí, že „se jedná nejčastěji o horizontální nebo vertikální omezení [...], která jsou přísněji uplatňována, s širším dopadem na trh a s účinky v rozsáhlých oblastech společného trhu“, popis velmi závažných protiprávních jednání naopak neuvádí žádný požadavek konkrétního dopadu na trh ani účinky ve zvláštních zeměpisných oblastech.

179 Z toho vyplývá, že kvalifikace projednávaného protiprávního jednání jako závažného, namísto velmi závažného, tak jak to vyplývá z Rozhodnutí, již představuje mírnější kvalifikaci ve vztahu ke kritériím obecně používaným při stanovení pokut v případě kartelových dohod, které směřují k rozdělení trhu a kromě toho k rozdělování společného trhu (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Tate & Lyle a další v. Komise, potvrzený rozsudkem Soudního dvora ze dne 29. dubna 2004, British Sugar v. Komise, C-359/01 P, Recueil, s. I-4933, bod 103).

180 Kromě toho je namístě připomenout, že v bodě 1 A druhém pododstavci první odrážce pokynů Komise upřesňuje ohledně méně závažných protiprávních jednání, že jimi „mohou být obchodní omezení, obvykle vertikální povahy, avšak s omezeným dopadem na trh, jež ovlivňují pouze podstatnou, avšak relativně omezenou část trhu Společenství“.

- 181 Přitom je třeba se domnívat, že horizontální kartelová dohoda, která pokrývá celé území členského státu a která má za cíl rozdělení trhu a rozdělování společného trhu, nemůže být kvalifikována jako méně závažná ve smyslu pokynů.
- 182 Okolnost, že druhé zjištěné protiprávní jednání nebylo provedeno, nemění toto posouzení. Jak již bylo totiž připomenuto v bodě 174, takové omezení představuje závažné porušení článku 81 ES a šířeji i porušení cílů Společenství.
- 183 Ze všech těchto důvodů je namístě mít za to, že Komise tím, že nakonec kvalifikovala toto protiprávní jednání jako závažné, nezasáhla z pohledu práva Společenství do práv žalobců.

— K době trvání protiprávního jednání

- 184 V tomto ohledu stačí uvést, že i za předpokladu, že by byla prokázána okolnost, podle které ujednání Dohody ohledně zahraničních pivovarů nebyla provedena, je tato okolnost irelevantní.
- 185 Protože totiž Komise neměla povinnost prokázat účinky dotčené dohody, která měla cíl omezující hospodářskou soutěž, je pro stanovení doby trvání protiprávního jednání irelevantní okolnost, že platil, nebo neplatil jeden aspekt dotčené dohody. Pro výpočet doby trvání protiprávního jednání, jehož cílem je omezení hospodářské soutěže, je totiž třeba pouze určit dobu, během které tato dohoda existovala, a sice

období, které uplynulo mezi dnem jejího uzavření a dnem, kdy byla ukončena (výše uvedený rozsudek CMA CGM a další v. Komise, bod 280).

186 Z uvedeného vyplývá, že druhá část druhého žalobního důvodu musí být zamítnuta.

K třetí části druhého žalobního důvodu, vycházející z nepoužití pokynů ve věci polehčujících okolností

Napadené rozhodnutí

187 V Rozhodnutí se má za to, že nejistota ohledně protiprávního charakteru omezení týkajících se vzájemného dodržování „pivních doložek“, ke které mohla v daném období vést lucemburská judikatura až do března 1996, odůvodňuje 20% snížení částky pokuty (bod 100 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

188 Na podporu této části žalobního důvodu žalobci jednak tvrdí, že Komise neprávem připustila jen do března 1996 polehčující okolnost vyplývající z nejistoty, kterou vyvolávala výše uvedená lucemburská judikatura, jelikož toto datum nemůže být považováno za datum ukončení rizika, které vedlo ke vzniku Dohody. Brasserie nationale doplňuje, že možnost podat odvolání a možnost rozdílné judikatury odůvodňují, aby byla tato nejistota připuštěna jako polehčující okolnost až do

ukončení Dohody, nebo přinejmenším až do uplynutí průměrné lhůty pro vyřízení odvolání v členském státu, jako je Lucembursko, a sice tří let. Za těchto podmínek bylo podle Brasserie nationale odůvodněné snížení pokuty o nejméně 40%.

189 Kromě toho se žalobci dovolávají toho, že mezi polehčujícími okolnostmi vyjmenovanými v pokynech je obsaženo „praktické neprovádění dohod nebo ujednání o protiprávním jednání“ (bod 3, druhá odrážka). Následně nepoužití ujednání Dohody, která se týkají zahraničních pivovarů, odůvodňuje dodatečné snížení částky pokut.

190 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části druhého žalobního důvodu.

Závěry Soudu

191 Co se týče prvního tvrzení uplatňovaného žalobci, je namíste připomenout, že Komise měla za to, že problém právní nejistoty dovolávaný stranami neodůvodňoval nutnost odchýlení se od čl. 81 odst. 1 ES (bod 62 odůvodnění). Jak bylo uvedeno v rámci přezkoumání třetí části prvního žalobního důvodu, tato úvaha není chybná, jelikož taková obava nemůže odůvodnit kartelovou dohodu, která má protisoutěžní cíl.

192 Přitom, protože tento problém neodůvodňoval takovou kartelovou dohodu, nelze k němu přihlídnout jako k polehčující okolnosti odůvodňující snížení pokuty uložené z důvodu této kartelové dohody.

- 193 Je třeba mít za to, že problém právní nejistoty vznesený stranami nemůže v projednávaném případě odůvodnit uznání rozumné pochybnosti o protiprávním charakteru chování omezujícího hospodářskou soutěž ve smyslu bodu 3 pokynů, jelikož Dohoda představovala, jak bylo uvedeno výše, dohodu, která má za cíl rozdělení trhu a kromě toho rozdělování společného trhu.
- 194 Z toho vyplývá, že Komise tím, že poskytla žalobcům z důvodu uvedené pochybnosti 20% snížení částky pokuty, nezasáhla do práv, která jim přiznává právo Společenství.
- 195 Co se týče druhého tvrzení uplatňovaného žalobci, je namístě uvést, že výše uvedený bod 3 druhá odrážka pokynů nesmí být vykládán jako týkající se hypotézy, kdy se kartelová dohoda jako celek neprovede nezávisle na vlastním chování každého podniku, ale musí být chápán jako okolnost založená na individuálním chování každého podniku.
- 196 Žalobci přitom neuvedli žádnou skutečnost umožňující dojít k závěru, že by jim na základě bodu 3 druhé odrážky pokynů měla svědčit polehčující okolnost z důvodu praktického neprovádění Dohody, to znamená neosvědčili, že se skutečně vzdali provádění Dohody zaujetím konkurenčního chování na trhu.
- 197 Z uvedeného vyplývá, že třetí část druhého žalobního důvodu musí být zamítnuta.

Ke čtvrté části druhého žalobního důvodu (dovolávané pouze ve věci T-49/02), vycházející z neuvedení odůvodnění stran počáteční základní částky stanovené pro výpočet pokut Komisí

Napadené rozhodnutí

- 198 V Rozhodnutí je projednáváné protiprávní jednání ze všech výše uvedených důvodů kvalifikováno jako závažné. Komise měla za to, že je kromě toho třeba přihlédnout ke skutečné hospodářské schopnosti stran způsobit škodu, ale současně stanovit částku pokuty na úroveň, která jí zaručí dostatečně odrazující účinek, a že je třeba poměrně zvážit tuto částku za účelem přihlédnutí ke zvláštní váze protiprávního chování každé ze stran. Proto v závislosti na svých příslušných objemech prodeje v dotyčném odvětví byly strany rozděleny do tří skupin a částka stanovená z důvodu závažnosti protiprávního jednání pro první skupinu uvedenou v bodě 95 odůvodnění Rozhodnutí, týkající se Brasserie de Luxembourg, byla stanovena na 500 000 euro (body 92 až 95 odůvodnění).

Argumenty účastníků řízení

- 199 Brasserie nationale vytýká Komisi, že neodůvodnila dostatečně počáteční základní částku stanovenou pro první skupinu podniků uvedených v bodě 95 odůvodnění Rozhodnutí, kterážto částka zcela podmiňuje všechny výpočty pro každou ze stran. Toto brání soudní kontrole pokuty uložené Brasserie nationale a odůvodňuje tedy její zrušení.

- 200 Komise zpochybňuje opodstatněnost této části druhého žalobního důvodu.

Závěry Soudu

- 201 S ohledem na požadavky na odůvodnění uvedené v článku 253 ES a připomenuté výše v bodě 142 je třeba mít za to, že ve vztahu k informacím uvedeným v bodech 92 až 95 odůvodnění Rozhodnutí byla Brasserie nationale plně s to uplatnit žalobní důvody vycházející z protiprávnosti položek výpočtu, které Komisi vedly ke stanovení uvedené částky 500 000 euro pro výše uvedenou první skupinu.
- 202 Z uvedených bodů odůvodnění totiž vyplývá, že Komise dospěla k této částce tak, že nejdříve kvalifikovala projednávané protiprávní jednání jako závažné a následně přihlédla k hospodářské schopnosti Brasserie de Luxembourg způsobit škodu jiným hospodářským subjektům, k nezbytnosti stanovit částku pokuty na dostatečně odrazující úrovni a ke zvláštní váze jejího protiprávního chování určené v závislosti na jejím objemu prodeje v lucemburském odvětví Horeca.
- 203 Čtvrtá část druhého žalobního důvodu tedy musí být zamítnuta.
- 204 Protože byly všechny části druhého žalobního důvodu zamítnuty, musí být tento žalobní důvod zamítnut v plném rozsahu.
- 205 V důsledku toho musí být projednávaná žaloba zamítnuta v plném rozsahu.

K nákladům řízení

- 206 Podle čl. 87 odst. 2 jednacího řádu bude účastníku řízení, který byl ve sporu neúspěšný, uložena náhrada nákladů řízení, pokud účastník, který byl ve sporu úspěšný, náhradu nákladů ve svém návrhu požadoval.
- 207 Vzhledem k tomu, že žalobci byli ve sporu neúspěšní, je namístě uložit jim náhradu nákladů řízení v souladu s návrhy Komise.

Z těchto důvodů

SOUD (druhý senát)

rozhodl takto:

- 1) **Žaloby se zamítají.**
- 2) **Žalobcům se ukládá náhrada nákladů řízení.**

Meij

Forwood

Pelikánová

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 27. července 2005.

Vedoucí soudní kanceláře

Předseda

H. Jung

A. W. H. Meij

Obsah

Skutkový stav	II - 3040
Napadené rozhodnutí	II - 3044
Řízení	II - 3046
Návrhy účastníků řízení	II - 3046
Právní otázky	II - 3047
1. K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 81 odst. 1 ES	II - 3047
K posouzení cíle Dohody (třetí, čtvrtá a první část prvního žalobního důvodu)	II - 3048
Napadené rozhodnutí	II - 3048
Argumenty účastníků řízení	II - 3054
— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody jako dohody, jejímž cílem je udržení si klientel (třetí část prvního žalobního důvodu)	II - 3054
— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody jako dohody, jejímž cílem je narušování pronikání do lucemburského odvětví Horeca (čtvrtá část prvního žalobního důvodu)	II - 3059
— K nedostatečnému přihlédnutí ke kontextu Dohody při posouzení jejího cíle (první část prvního žalobního důvodu) ..	II - 3060
Závěry Soudu	II - 3062
— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody, jako dohody, jejímž cílem je udržení klientel (třetí část prvního žalobního důvodu) ..	II - 3062
— K údajně nesprávné kvalifikaci Dohody, jako dohody, která má za cíl narušovat pronikání do lucemburského odvětví Horeca (čtvrtá část prvního žalobního důvodu)	II - 3067

BRASSERIE NATIONALE A DALŠÍ v. KOMISE

— K nedostatečnému přihlídnutí ke kontextu Dohody při posouzení jejího cíle (první část prvního žalobního důvodu) ..	II - 3071
K druhé části prvního žalobního důvodu, vycházející z toho, že Komise došla neprávem k závěru, že se Dohoda používala za neexistence „pivní doložky“	II - 3072
Napadené rozhodnutí	II - 3072
Argumenty účastníků řízení	II - 3073
Závěry Soudu	II - 3075
K páté části prvního žalobního důvodu, vycházející z neexistence citelného vlivu Dohody na hospodářskou soutěž	II - 3082
Napadené rozhodnutí	II - 3082
Argumenty účastníků řízení	II - 3082
Závěry Soudu	II - 3083
— K tvrzenému nesprávnému posouzení	II - 3083
— K údajnému nedostatečnému odůvodnění	II - 3084
2. Ke druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 15 odst. 2 nařízení č. 17 a požadavku na odůvodnění zakotveného v článku 253 ES	II - 3085
K první části druhého žalobního důvodu, vycházející ze skutečnosti, že protiprávní jednání nebylo spácháno úmyslně	II - 3085
Napadené rozhodnutí	II - 3085
Argumenty účastníků řízení	II - 3086
Závěry Soudu	II - 3088
— K tvrzenému nesprávnému posouzení	II - 3088
— K údajnému neuvedení odůvodnění	II - 3089

K druhé části druhého žalobního důvodu, vycházející z nesprávného posouzení závažnosti a doby trvání protiprávního jednání	II - 3090
Napadené rozhodnutí	II - 3090
Argumenty účastníků řízení	II - 3090
Závěry Soudu	II - 3091
— K závažnosti protiprávního jednání	II - 3091
— K době trvání protiprávního jednání	II - 3095
K třetí části druhého žalobního důvodu, vycházející z nepoužití pokynů ve věci polehčujících okolností	II - 3096
Napadené rozhodnutí	II - 3096
Argumenty účastníků řízení	II - 3096
Závěry Soudu	II - 3097
Ke čtvrté části druhého žalobního důvodu (dovolávané pouze ve věci T-49/02), vycházející z neuvedení odůvodnění stran počáteční základní částky stanovené pro výpočet pokut Komisí	II - 3099
Napadené rozhodnutí	II - 3099
Argumenty účastníků řízení	II - 3099
Závěry Soudu	II - 3100
K nákladům řízení	II - 3101